

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXILI İŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİS AKADEMİYASI

KAFEDRA

“CİNAYƏT PROSESİ”

FƏNN:

“HÜQUQ- MÜHAFİZƏ ORQANLARI”

ƏYANİ TƏHSİL

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 11. Azərbaycan Respublikasının ədliyyə orqanları

Vaxt : 4 saat.

Mühz : 2 saat

Sem: 2 saat

Tərtib etdi :

*“Cinayət” prosesi kafedrasının
rəisi, polis polkovniki h.ü.f.d*

Səyyad Ağayev

Mühazirə kafedra iclasında müzakirə edilməklə bəyənilmişdir.

Protokol № _____ “ _____ ”

2021 –cı il.

BAKI - 2021

Mövzu 11. Azərbaycan Respublikasının ədliyyə orqanları

PLAN

1. Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyət istiqamətləri .
2. Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmənin xüsusiyyətləri
3. Penitensiar Xidmətin hüquqi vəziyyəti. Penitensiar Xidmətdə qulluq keçmə
4. İcra məmurlarının vəzifələri və fəaliyyətlərinin təşkili

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. m.71. Bakı, 2011.
2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsinin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (18 aprel 2006-cı il).
3. Ədliyyə orqanlarında qulluqkeçmə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (26 may 2006-cı il).
4. Ədliyyə orqanlarında inkişaf haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (17 avqust 2006-cı il).
5. Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Strukturunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (əlavə №1, 17 avqust 2006-cı il).
6. Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının tərkibinin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (əlavə № 2, 17 avqust 2006-cı il).
7. Azərbaycan Respublikası ədliyyə orqanlarında ali xüsusi rütbəli vəzifələrin siyahısının təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (əlavə № 3, 17 avqust 2006-cı il).
8. Ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqənin keçirilməsi qaydaları haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (13 dekabr 2007-ci il).
9. Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının 10 iyun 1997-ci il tarixli Qanunu, 86-cı maddə.
10. “Cinayət törətmiş şəxslərin verilməsi (ekstradisiya) haqqında” Azərbaycan Respublikasının 15 may 2001-ci il tarixli Fərmanı.
11. Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcra Məcəlləsi 23-33, 40-73-cü maddələr
12. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi, 215.5-ci maddə
13. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, 196, 289, 303, 305, 306-cı maddələr.
14. Dərslik. M.Qəfərov, H.Eyvazov. Hüquq-mühafizə orqanları. Bakı, 2011.
15. Notariat haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (26 noyabr 1999-cu il).
16. Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (28 dekabr 1999-cu il).
17. Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (28 oktyabr 1999-cu il).
18. Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsində əməliyyat-axtarış subyektlərinin səlahiyyət bölgüsü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (19 iyun 2001-ci il).

G İ R İ Ş

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsinin 1-ci hissəsində əks olunmuş: “*Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını gözləmək və qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının borcudur*” müddəasını rəhbər tutan, vacib mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarından biri olan, Ədliyyə Nazirliyi hüquq-mühafizə orqanları arasında mərkəzi yerlərdən birini tutur.

Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi (bundan sonra Ədliyyə Nazirliyi) hal-hazırkı hüquqi dövlət quruculuğu dövründə Respublikamızın dövlət quruculuğu fəaliyyətində mühüm yer tutur.

Biz sizinlə 1-ci mövzunu (“Azərbaycan Respublikası hüquq-mühafizə orqanları fənninin predmeti, sistemi və əsas anlayışları”) öyrənərkən qeyd etmişdik ki, *hüquq-mühafizə fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də cinayət-icra fəaliyyətidir* (məhkəmə qərarlarının icrasındır). Bu fəaliyyətin bilavasitə həyata keçirilməsi ilə Ədliyyə Nazirliyi məşğul olur. Lakin bu fəaliyyət Ədliyyə Nazirliyinin funksiyaları arasında əsas yerlərdən birini tutsa da, Nazirlik ədliyyə sahəsində dövlət əhəmiyyətli bir çox digər vəzifələri də (məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatı, notariat fəaliyyəti və s.) yerinə yetirən əsas hüquq-mühafizə orqanlarından biridir.

Bu mövzuda biz sizinlə *Ədliyyə Nazirliyinin digər funksiyaları ilə yanaşı, onun hüquq-mühafizə fəaliyyətinin iki əsas və vacib istiqamətlərini məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatı və daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti ilə sıx qarşılıqlı əlaqədə olan məhkəmə qərarlarının icrası funksiyalarını daha dərindən öyrənəcəyik*. Ona görə ki, **birincisi**, dövlət hakimiyyətinin sərbəst bir şaxəsi olan məhkəmə hakimiyyətinin həyata keçirilməsi məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilati təminatından xeyli asılıdır. **ikincisi**, ədalət mühakiməsinin bərqərar olması məhkəmənin hökm və qərarlarının icrasının tam və qanun əsasında yerinə yetirilməsi ilə tamamlanır.

Bu mövzuda biz eyni zamanda Ədliyyə Nazirliyinin yerli özünü idarəetmə orqanları olan bələdiyyələrə yardım göstərilməsi məsələsini də nəzərdən keçirəcəyik.

Biz sizinlə 1-ci mövzunu öyrənərkən onu da qeyd etmişdik ki, “Hüquq-mühafizə orqanları” fənni giriş fənni kimi sizə digər hüquq fənlərinin öyrənilməsi üçün köməklik göstərəcəkdir. Məhz bu gün öyrənəcəyimiz bu mövzu birbaşa olaraq, Polis Akademiyasında öyrənilən “Cəza-icra hüququ” və “Bələdiyyə hüququ” fənləri ilə birbaşa əlaqədardır.

Sual 1. Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyət istiqamətləri

Ədliyyə Nazirliyi, dövlət idarəetmə orqanları sistemində - hüquq-mühafizə sistemində demokratik cəmiyyətlərə və dövlətlərə xas olan mühüm yer tutur. Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin səlahiyyətinin normativ hüquqi əsaslarını təkmilləşdirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 aprel 2006-cı il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnaməsi təsdiq edilmişdir.

Adıçəkilən Əsasnaməyə görə *Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi* (bundan sonra Nazirlik) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq, ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini və tənzimlənməsini həyata keçirən, hüquq-mühafizə orqanı statusu olan mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Nazirlik öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri və öz Əsasnaməsini rəhbər tutur. Nazirlik vəzifələrini yerinə yetirərkən və hüquqlarını həyata keçirərkən digər icra hakimiyyəti orqanları, yerli özünüidarəetmə orqanları və qeyri-hökumət təşkilatları ilə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir. Nazirlik öz fəaliyyətini insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarına hörmət, qanunçuluq və humanizm prinsipləri əsasında qurur.

Ədliyyə Nazirliyinin rəsmi emblemi ədliyyə orqanlarının rəmzidir. O, ədliyyə orqanlarının bir işçisinə nazirliyin fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun məsələlər üzrə xidməti vəzifələrini vicdanla və layiqincə yerinə yetirmək borcunu xatırladır.

Nazirliyin fəaliyyət istiqamətlərinə aşağıdakılar daxildir:

- ədliyyə sahəsində vahid dövlət siyasətinin formalaşmasında iştirak etmək və bu siyasətin həyata keçirilməsini təmin etmək;
- ədliyyə sahəsinin inkişafını təmin etmək;
- hüquq-mühafizə fəaliyyətini həyata keçirmək;
- qanunvericilik aktlarının layihələrini hazırlamaq, layihələr üzrə rəy vermək, normativ hüquqi aktların və normativ xarakterli aktların hüquqi ekspertizasını, dövlət uçotunu və dövlət qeydiyyatını aparmaq;
- vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatının aparılmasını və notariat fəaliyyətini təşkil etmək;
- qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatını həyata keçirmək və qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət reyestrini aparmaq;
- Azərbaycan Respublikası əhalisinin dövlət reyestrini aparmaq;
- qanunvericiliyə uyğun olaraq, müvafiq məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilatı təminatını həyata keçirmək;
- məhkəmə qərarlarının icrasını təmin etmək;
- penitensiar müəssisələrinin fəaliyyətini təşkil etmək və onlara nəzarəti həyata keçirmək;
- bələdiyyələrin işinin təşkilinə kömək etmək və onlara metodoloji yardım göstərmək, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirmək;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda cinayət işləri üzrə ibtidai istintaq aparmaq;
- hüquq sahələrinə dair elmi-tədqiqat işləri aparmaq;
- məhkəmə ekspertizalarının keçirilməsini təşkil etmək;
- hakimlərin, ədliyyə işçilərinin, müxtəlif sahələrdə çalışan mütəxəssislərin hüquq peşəsi üzrə ixtisasının artırılmasını təmin etmək;
- hüquqi maarifləndirmə işini həyata keçirmək;
- Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələri ilə tənzimlənən və nazirliyin səlahiyyətinə aid olan məsələlər üzrə Azərbaycan Res-

publikasının götürdüyü öhdəliklərin yerinə yetirilməsini təmin etmək;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərmək.

"Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 86-cı maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş qaydada hakimlərin müstəqilliyinə ciddi əməl etməklə Ali Məhkəmənin hakimləri istisna olmaqla, hakimlərin peşə hazırlığının artırılması, birinci instansiya məhkəmələrinin fəaliyyəti üçün zəruri şərait yaradılması məsələləri ilə məşğul olur, onların müvafiq normativ-hüquqi aktlarla təchiz olunmasını, maliyyə və digər maddi-texniki təminatını həyata keçirir.

Ədliyyə Nazirliyi məhkəmə fəaliyyətinə dair statistika hesabatının formalarını müəyyənləşdirir və bu hesabatları dərc edir.

Bildiyimiz kimi, məhkəmələrin fəaliyyətinin hüquqi, təşkilati, informasiya, maddi-texniki, maliyyə və təsərrüfat təminatını həyata keçirmək məqsədilə Ali Məhkəmədə, apellyasiya məhkəmələrində və Naxçıvan MR-in Ali Məhkəməsində və digər məhkəmələrdə məhkəmə aparatı fəaliyyət göstərir.

Ədliyyə Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi ilə müəyyən edilmiş hədlərdə məhkəmələrin fəaliyyətinin maddi-texniki təminatını vaxtında həyata keçirmək üçün zəruri tədbirlər görür.

Ədalət mühakiməsinin və məhkəmə nəzarətinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədi ilə Ədliyyə Nazirliyi məhkəmə təcrübəsini öyrənir və ümumiləşdirir. Bu işi Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi ilə əlaqələndirir və ümumiləşdirmənin nəticələrindən məhkəmə fəaliyyətinin təşkilindəki çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün istifadə edir; məhkəmə statistikasını işinin aparılmasını təşkil edir və onun məlumatlarını məhkəmələrdə işlərin baxılması keyfiyyətinin yüksəldilməsində və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üçün təkliflərin hazırlanmasında istifadə edir; məhkəmələrin mülki işlər üzrə qərarlarının və cinayət işləri üzrə əmlakın alınmasına dair hökmlərinin icrası işinə nəzarət və rəhbərlik edir və cinayət işləri üzrə məhkəmə hökmlərinin icrasını yerinə yetirir.

Ədliyyə Nazirliyi cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirlərinin hazırlanması və qanunçuluğun möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə sosioloji tədqiqatlar təşkil edir, bu işi Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu, Ali Məhkəməsi, Daxili İşlər Nazirliyi və digər əlaqədar təşkilatlarla əlaqələndirir, yoldaşlıq məhkəmələrinə və hüquqpozmalara qarşı mübarizə aparən digər ictimai birliklərə hüquqi yardım göstərir.

Ədliyyə Nazirliyinin məhkəmələrdə işin təşkili məsələlərinə dair əmr, təlimat və sərəncamlarının icrası bütün məhkəmələr üçün məcburidir.

Ədliyyə Nazirliyi və onun orqanları müvafiq məhkəmələrlə öz işini uyğunlaşdırmaqla yanaşı, məhkəmələrin təşkilati işi ilə məhkəmə nəzarəti işinin qarışdırılmasında qəti yol vermir, məhkəmə nəzarəti yalnız yuxarı instansiya məhkəmələri tərəfindən aşağı məhkəmələrə edilir. Ədliyyə Nazirliyi və onun orqanları məhkəmələrin təşkilati təminatını hakimlərin müstəqilliyi və yalnız Konstitusiyaya və qanunlara tabeçiliyi prinsipinə ciddi əməl etməklə həyata keçirir.

Ədliyyə Nazirliyi yuxarı orqanların və öz təşəbbüsü ilə qanunvericilik aktlarının və Nazirlər Kabinetinin qərarlarının layihələrini hazırlayır, Nazirlər Kabinetinin müzakirəsinə verilən mühüm normativ-hüquqi aktlara, idarə hüquqi aktlarına qanunauyğunluğu nöqtəyi-nəzərdən rəy verir və onların dövlət qeydiyyatını aparır. Ədliyyə Nazirliyinin Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan Qanunlar Külliyyatını tərtib və nəşr edir.

Ədliyyə Nazirliyi qanun layihələri hazırlayarkən və qanunvericiliyi sistemləşdirərkən bütün nazirlik və idarələrdən, elmi müəssisələrdən və təhsil ocaqlarından hazırlanan sənədlər üzrə rəy almaq, habelə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi işinə həmin orqanların mütəxəssislərini cəlb etmək hüququna malikdir.

Ədliyyə Nazirliyi istehsalatda hüquq işinə metodiki rəhbərlik edir, nazirliklərdə, müəssisə, idarə və təşkilatlarda, habelə yerli icra hakimiyyəti orqanlarında bu işin vəziyyəti ilə tanış olur, həmin orqanların nümayəndələrinin məlumatlarını dinləyir; hüquq işinin yaxşılaşdırılmasına dair metodiki göstərişlər və tövsiyələr işləyib hazırlayır və verir; hüquq şöbələrinin və hüquq məsləhətçilərinin müsbət iş təcrübəsini öyrənir, ümumiləşdirir və yayır, hüquq məsləhətçilərinin ixtisasını artırmaq üçün tədbirlər görür.

Respublikamızda notariat əməliyyatlarını yerinə yetirmək üçün Ədliyyə Nazirliyi sistemində dövlət notariat kontorları təşkil edilib və xüsusi notariatların yaradılmasına və fəaliyyətinə nəzarət edilir.

Dövlət notariat kontorlarına rəhbərlik Nazirlər Kabineti və Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir. Notariat kontorlarında baş dövlət notariusları və notariuslar işləyirlər. Onların hamısı Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifəsindən azad edirlər. Bundan əlavə xüsusi notariuslara şəhadətnamələrin verilməsi, onların dövlət qeydiyyatının aparılması da Ədliyyə Nazirliyinə həvalə edilir.

Ədliyyə Nazirliyi və onun orqanları notariat kontorlarına müxtəlif formalarda rəhbərlik edirlər: notarius kadrlarının hazırlanması, yerləşdirilməsi və onların ixtisaslarının artırılması, notariat əməliyyatlarının keyfiyyətinin və qanuniliyinin yoxlanılması, dövlət notariuslarında şikayətlərə baxılması (əgər bu şikayətlərə məhkəmələrdə baxılmalı deyilsə), notariat kontorlarının madditexniki təminatı, xüsusi notariuslara qeydiyyat vəsiqələrinin verilməsi və s. şəkildə.

Ədliyyə Nazirliyi vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı orqanlarının fəaliyyətini təkmilləşdirmək sahəsində tədbirlər işləyib hazırlayır, onlara rəhbərlik edir və həyata keçirir, onların işini yoxlayır və lazımi göstərişlər verir.

Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatının aparılması bir tərəfdən hüquqi şəxslər tərəfindən sui-istifadə hallarının qarşısını almaqla yanaşı, həm də iqtisadiyyatın inkişafına təkan verir; hüquqi şəxslərin qəbul etdikləri nizamnamələrin və əsasnamələrin normativ-hüquqi aktlara uyğunluğuna nəzarət etməyə imkan verir. Təşkilati-hüquqi, mülkiyyət formasından və tabeliyindən asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında yaradılan hüquqi şəxslərin, xarici hüquqi şəxslərin filiallarının və nümayəndəliklərinin (hüquqi şəxslər) dövlət qeydiyyatının hüquqi və təşkilati əsaslarını "Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 12 dekabr 2003-cü il tarixli Qanunu müəyyən edir.

Azərbaycan Respublikasında qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərin, xarici hüquqi şəxslərin filiallarının və nümayəndəliklərinin vahid dövlət qeydiyyatını qanunla müəyyən edilmiş qaydada ədliyyə orqanları (Ədliyyə Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyinin hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı üzrə bölgə orqanları və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi) və Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi həyata keçirirlər.

Hüquqi biliklərin və hüquq tərbiyəsinin təbliğatı üzrə metodik rəhbərlik və əlaqələndirmə işi hal-hazırkı dövrdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə ki, hüquqi dövlət quruculuğu, siyasi sistemin islahatları və bazar iqtisadiyyatına keçidlə əlaqədar olaraq iqtisadiyyatın yeni inkişaf metodlarının tətbiqi, əhalinin hüquqi tərbiyəsinin yenidən qurulması, mərkəzdə və yerlərdə bütün kadrları, əhalinin bütün təbəqələrini əhatə edən ümumdövlət proqramı kimi ümumi hüquqi təhsilin təşkili, səmərəli metodlardan istifadəni tələb edir.

Ədliyyə Nazirliyi əhali arasında hüquqi biliklərin təbliği və qanunvericiliyin izahı sahəsində dövlət orqanlarına və ictimai birliklərə metodik rəhbərlik edir və onların işini əlaqələndirir, həmin orqanlarda bu işin vəziyyəti ilə tanış olur, onların iş planlarını əlaqələndirir və lazımi metodiki göstərişlər və tövsiyələr verir.

Ali hüquq təhsili ocaqları və elm müəssisələri ilə birlikdə əhali üçün keyfiyyətli hüquq ədəbiyyatının hazırlanması və müxtəlif nəşriyyatlarda onun kifayət qədər nüsxə ilə nəşr etdirilməsi də Ədliyyə Nazirliyinin xüsusi diqqət mərkəzindədir. Bu iş indiki dövrdə qanunvericiliyin geniş şəkildə yenilənməsi ilə əlaqədar çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Məhkəmə-ekspert müəssisələrinin təşkili və onlara rəhbərlik Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən ona görə həyata keçirilir ki, bu təşkilatların fəaliyyəti bu və ya digər dərəcədə hüquqi məsələlərin həlli ilə, hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətilə cinayətlərin və digər xətalərin qarşısının alınması və aradan qaldırılması üçün zəruri şəraitin təmin edilməsi ilə əlaqədardır. Belə ki, Ədliyyə Nazirliyi məhkəmə-ekspert müəssisələrinin məhkəmə ekspertiza laboratoriyalarını təşkil edir və onların fəaliyyətinə rəhbərlik edir.

Hüquq məsələləri üzrə beynəlxalq əlaqələr Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələri əsasında digər ölkələrlə qarşılıqlı hüquqi yardımın təşkili üçün həyata keçirilir. Ədliyyə Nazirliyi beynəlxalq müqavilələrin və razılaşmaların hazırlanmasında

iştirak edir, hüquqi yardımın edilməsi üzrə müqavilələrin, habelə Ədliyyə Nazirliyinin səlahiyyətlərinə aid məsələlər üzrə konvensiya və razılaşmaların yerinə yetirilməsini təşkil edir.

Bələdiyyələrlə iş və bələdiyyələrə metodoloji yardım funksiyasını yerinə yetirən Ədliyyə Nazirliyi nəzdində Bələdiyyələrlə İş Mərkəzi vasitəsi ilə (AR Prezidentinin 17.08.2006-cı il tarixli "Ədliyyə orqanlarının inkişafı haqqında" Fərmanından sonra bu qurumu regional ədliyyə şöbələri əvəz etmişdir) yerli özünüidarə orqanlarının üzvləri və həmin orqanların icra aparatlarının işçiləri tərəfindən bələdiyyələr haqqında qa-nunvericiliyin öyrənilməsinə, onların fəaliyyətinin müasir tələblərə və hamılıqla qəbul edilmiş standartlara uyğun təşkil edilməsinə kömək göstərməsini təmin edir, bələdiyyələrin qəbul etdikləri aktların hazırlanmasına köməklik göstərir və onların fəaliyyətinə nəzarət edir.

Ölkəmizdə baş verən sürətli sosial-iqtisadi dəyişikliklər, dövlət idarəçilik mexanizmlərinin müasirləşdirilməsi, məhkəmə-hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi, demokratik təsisatların möhkəmləndirilməsi ədliyyə sisteminin inkişafını və beynəlxalq standartlara uyğun qurulmasını zəruri edir.

Son illər ərzində hüquq sistemində aparılan islahatlar, qəbul edilmiş qanunvericilik aktları ədliyyə orqanlarının fəaliyyət istiqamətlərini ge-nişləndirərək, onların qarşısında yeni vəzifələr qoyur və məsuliyyətini əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Ədliyyə sahəsində dövlət idarəçilik mexanizmlərinin müasirləşdirilməsi keyfiyyətə yeni dəyişikliklərin həyata keçirilməsini, ədliyyə orqanlarının fəaliyyətinin şəffaflıq və aşkarlıq prinsipi əsasında qurulmasını, Ədliyyə Nazirliyinin işinin və strukturunun daha optimal şəkildə təşkil edilməsini, əhalinin hüquq institutlarına və hüquqi yardıma tələbatının ödənilməsi üçün yeni regional və yerli qurumlarının yaradılmasını şərtləndirir.

Vətəndaşların ədliyyə orqanlarına müraciət etmə imkanlarının asan-laşdırılması, hüquqi və fiziki şəxslərin dövlət qeydiyyatının, notariat və müvafiq sahələrdə göstərilən hüquqi xidmətlərin müasir tələblər səviyyəsində qurulması, penitensiar müəssisələrin və məhkəmə icraçılarının işinin, qanunyaradıcı fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, məhkəmə ekspertizalarının keyfiyyətinin artırılması, hüquqi maarifləndirmənin və yeni texnologiyalar tətbiq edilməklə informasiya təminatının yaxşılaşdırılması, yüksək peşəkar mütəxəssislərin hazırlanması və digər istiqamətlər üzrə ədliyyə orqanlarının inkişafını təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 17 avqust 2006-cı il tarixdə "Ədliyyə orqanlarının inkişafı haqqında" Fərman imzalamışdır. Fərmana əsasən Ədliyyə Nazirliyinin strukturunda aşağıdakı yeni qurumlar yaradılmışdır:

- normativ hüquqi aktların hüquqi ekspertizalarının yaxşılaşdırılması və layihələrin hazırlanması işinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə Qanunvericilik və hüquqi təbliğat və normativ-hüquqi aktların hüquqi ekspertizası, uçotu və qeydiyyatı idarələrinin əsasında Qanunvericilik baş idarəsi;

- dövlət qeydiyyatı işinin sadələşdirilməsi, fiziki və hüquqi şəxslərə göstərilən notariat xidmətinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və Notariat və vətəndaşlıq vəziyyəti aktları idarələrinin əsasında Qeydiyyat və notariat baş idarəsi;

- ali hüquq təhsili almış şəxslərin ixtisasları üzrə müəyyən vəzifələrə təyin edilmələri üçün peşə səviyyəsinin yüksəldilməsi, habelə ədliyyə orqanları işçilərinin, müvafiq hakimlərin və digər hüquqşünasların peşə hazırlığının artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi yanında Hüquq Tədris Mərkəzi əsasında Ədliyyə Akademiyası;

- hüquqi maarifləndirmə və informasiya təminatı işinin yaxşılaşdırılması, ictimaiyyətlə əlaqələrin gücləndirilməsi, qeyri-hökumət təşkilatları ilə əlaqələrin genişləndirilməsi məqsədi ilə İnsan hüquqları və ictimaiyyətə əlaqələr idarəsi;

- yerlərdə ədliyyə orqanlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və onlara nəzarətin gücləndirilməsi, əhalinin ədliyyə orqanlarına müraciət etmə imkanlarının asanlaşdırılması, bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nə-

zarətin səmərəsinin artırılması məqsədi ilə regional ədliyyə şöbələri;

- hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı üzrə bölgə şöbələri və vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyat orqanları əsasında hüquqi və fiziki şəxslərin dövlət qeydiyyatı işinin sadələşdirilməsi məqsədi ilə yerlərdə rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri.

Fərmana əsasən, həmçinin Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin strukturuna daxil olan Məhkəmə Qərarlarının İcrası Baş İdarəsi və Məhkəmə Ekspertizası Elmi-Tədqiqat, Kriminalistika və Kriminologiya Problemləri İnstitutu müvafiq olaraq, Penitensiar Xidmət və Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzi adlandırılmışdır.

Ədliyyə orqanlarının və məhkəmələrin dinamik inkişafının təmin edilməsi, yeni informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının tətbiq edilməsi, normativ-hüquqi və maddi-texniki təminatın yaxşılaşdırılması, kadr potensialının, ədliyyə orqanları işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 fevral 2009-cu il tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan ədliyyəsinin inkişafına dair 2009-2013-cü illər üçün Dövlət Proqramı" təsdiq edilmişdir. Dövlət Proqramının məqsədi Azərbaycan Respublikasında ədliyyə sahəsində dövlət siyasətinin daha uğurla həyata keçirilməsini, ölkədə aparılan məhkəmə-hüquq islahatlarının davam etdirilməsini, ədliyyə orqanlarının və məhkəmələrin dinamik inkişafını təmin etməkdən ibarətdir. Dövlət Proqramının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- ədliyyə sahəsində islahatların davam etdirilməsi və bu sahədə inkişafın təmin edilməsi;

- ədliyyə sistemində və məhkəmələrdə yeni informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının tətbiq edilməsi işinin sürətləndirilməsi;

- müasir tələblərə cavab verən yeni iş prosesinin təşkil edilməsi;

- cəzaçəkmə müəssisələrinin fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi;

- ədliyyə sisteminin və məhkəmələrin infrastrukturunun yeniləşdirilməsi və maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi;

- vətəndaşların ədliyyə orqanlarına və məhkəmələrə müraciət etmək imkanlarının genişləndirilməsi.

Müəyyən edilmiş əsas vəzifələrə uyğun olaraq, Dövlət Proqramında Azərbaycan ədliyyəsinin 2009-2013-cü illərdə aşağıdakı əsas istiqamətlərdə inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutulur:

a) ədliyyə sistemində qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi;

b) ədliyyə orqanlarının və məhkəmələrin informasiya resurslarının işlənməsində müasir texnologiyaların tətbiqi;

c) ədliyyə orqanlarının fəaliyyətinə zəruri şərait yaradılması və maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılması;

ç) ədliyyə sistemində kadr hazırlığı və peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması;

d) Penitensiar Xidmətin fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi və infrastrukturunun yaxşılaşdırılması;

e) məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və infrastrukturunun müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılması;

ə) ədliyyə orqanları işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi.

Qeyd edilən normativ aktlarda göstərilən məqsəd və vəzifələrin yerinə yetirilməsi, habelə ƏN-in fəaliyyət istiqamətlərinə müvafiq olaraq, Ədliyyə Nazirliyinin müəyyən hüquq və vəzifələri vardır. Əslində bu hüquq və vəzifələr bir-birini tamamlayır və şərtləndirirlər.

Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsinin 3-cü bölməsinə müvafiq olaraq Nazirlik aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

- ədliyyə sahəsində islahatların aparılmasını təmin etmək və bu sahədə inkişafı sürətləndirmək məqsədi ilə dövlət proqramları hazırlamaq və onların yerinə yetirilməsi üçün müvafiq tədbirlər görmək;

- notariat orqanlarının fəaliyyətini, vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının və qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatının aparılmasını təmin etmək, bu sahələrdə vəziyyəti öyrənmək, ümumiləşdirmək və müva-

fiq yoxlamalar aparmaq, bu sahələrdə göstərilən hüquqi xidmətlərin səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün zəruri tədbirlər görmək;

- öz səlahiyyətləri daxilində insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarının həyata keçirilməsini təmin etmək və onların pozulmasının qarşısını almaq, bu sahədə yerli və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları ilə əlaqələr yaratmaq;

- qanunvericiliyə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin şərəf və ləyaqətinin qorunması üçün tədbirlər görmək;

- qanunvericiliyə uyğun olaraq, müvafiq məhkəmələrin fəaliyyəti üçün zəruri şəraitin yaradılması, onların maliyyə və digər maddi-texniki təminatı ilə bağlı tədbirləri həyata keçirmək;

- penitensiar xidmətin fəaliyyətini təşkil etmək və penitensiar müəssisələrin idarə olunmasını, o cümlədən rejim qaydalarının, təhlükəsizlik tədbirlərinin, əməliyyat-axtanış fəaliyyətinin həyata keçirilməsini təmin etmək;

- cinayət işləri üzrə azadlıqdan məhrumetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaların icrasını, azadlıqdan məhrumetmə, azadlığın məhdudlaşdırılması cəzalarına məhkum olunmuş, habelə barələrində həbs qətimkan tədbiri seçilmiş şəxslərin saxlanması, mühafizəsi və müşayiət olunmasını təşkil etmək və bu sahələrdə nəzarəti həyata keçirmək;

- bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirmək, bələdiyyələrin fəaliyyətinin təşkil edilməsinə kömək və onlara texnoloji yardım göstərilməsi üzrə müvafiq tədbirlər görmək;

- qeyri-hökumət təşkilatlarına münasibətdə qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı nəzarət orqanının funksiyalarını həyata keçirmək;

- beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla, ədliyyə sahəsində elmi-texniki nailiyyətlərin tətbiq edilməsini təmin etmək;

- fəaliyyət istiqamətlərinə və öz Əsasnaməsinə müvafiq olaraq, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Ədliyyə Nazirliyi yuxarıda sadalanan və qanunvericiliklə nəzərdə tutulan vəzifələrini həyata keçirmək üçün aşağıdakı *hüquqlara* malikdir:

- ədliyyə sahəsinə aid olan qanunvericilik aktlarının layihələrini hazırlamaq və ya onların hazırlanmasında iştirak etmək;

- normativ xarakterli aktlar və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktları AR Konstitusiyasına və AR-in qanunlarına uyğun olmadıqda, onların qüvvədən düşməsi, yaxud onlara əlavə və dəyişikliklərin edilməsi haqqında müvafiq orqanlar qarşısında məsələlər qaldırmaq;

- notariat fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün şəhadətnamə vermək, onun ləğv edilməsi barədə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhkəməyə müraciət etmək və ya onu qanunvericiliklə müəyyən olunmuş hallarda ləğv etmək;

- qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının ləğv edilməsi barədə məhkəmə qarşısında məsələ qaldırmaq;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda müvafiq hakimlər haqqında intizam icraatına başlanılması barədə Məhkəmə-Hüquq Şurasına müraciət etmək, müvafiq hakim vəzifəsinin icrasını müvəqqəti olaraq digər hakimə həvalə etmək, hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün Məhkəmə-Hüquq Şurasına öz səlahiyyətləri çərçivəsində toplanmış məlumatları təqdim etmək;

- məhkumların və həbsdə saxlanılan şəxslərin müşayiətini təşkil etmək və penitensiar müəssisələrin mühafizəsini həyata keçirmək məqsədilə xüsusi bölmələr yaratmaq, penitensiar müəssisələrdə təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədi ilə tədbirlər həyata

keçirmək;

- ibtidai istintaq və əməliyyat-axtarış fəaliyyəti ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyənləşdirilmiş hüquqları həyata keçirmək, məhkəmələrə və istintaq orqanlarına kömək məqsədi ilə məhkəmə ekspertizasına dair metodik vəsaitlər hazırlamaq;

- fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun digər rəylər vermək, təhlillər və ümumiləşdirmələr aparmaq, analitik materiallar hazırlamaq, müvafiq sahə üzrə tədqiqatlar aparmaq, təkliflər vermək;

- Nazirlik sisteminə daxil olan qurumların fəaliyyətini yoxlamaq və təftişini həyata keçirmək;

- fəaliyyət istiqamətlərinə və öz Əsasnaməsinə uyğun olaraq, qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

Ədliyyə Nazirliyinin başlıca vəzifələri onun rəhbərlik etdiyi müəssisə və orqanların xüsusiyyətindən asılı olaraq Nazirliyin funksiyalarının xarakterini müəyyən edir.

Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyətinin təşkili və quruluşu

Nazirliyin aparatı və onun strukturuna daxil olan penitensiar xidmət, nazirliyin yerli, regional qurumları, tədris, elm, ekspertiza və tibb idarələri, mətbuat orqanları, digər təyinatlı qurumlar, həmçinin Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Ədliyyə Nazirliyinin vahid sistemini təşkil edir. Nazirlik ona həvalə edilmiş vəzifələri bilavasitə özü və tabeçiliyindəki qurumlar vasitəsilə həyata keçirir.

Nazirliyin sistemində qulluq keçmə qaydaları və şərtləri, Nazirliyin vəzifəli şəxslərinin hüquqi vəziyyətinin əsasları 26 may 2006-cı il tarixli "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilir.

Ədliyyə Nazirliyinə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 5-ci bəndinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən nazir başçılıq edir. Ədliyyə nazirinin müavinləri nazirin təqdimatı əsasında Prezident tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edirlər. Nazir müavinləri onlara nazir tərəfindən həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirir və bunun üçün şəxsən məsuliyyət daşıyırlar. Ədliyyə naziri Ədliyyə Nazirliyinə həvalə olunmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün şəxsi məsuliyyət daşıyır, Nazirliyin fəaliyyətinin ayrı-ayrı sahələrinə rəhbərlik üçün nazirlik sistemi idarələrinin və təşkilatlarının işi üçün nazir müavinlərinin, idarə, şöbə rəislərinin və digər bölmə rəislərinin vəzifə bölgüsünü və məsuliyyət dərəcəsini müəyyən edir.

Nazir, həmçinin aşağıdakı səlahiyyətlərə malikdir:

- Nazirliyin işini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;

- Nazirliyin aparatının struktur bölmələrinin və tabeliyində olan qurumların (əsasnamələri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilən qurumları istisna olmaqla) əsasnamələrini təsdiq edir, tabeliyində olan hüquqi şəxslərin nizamnamələrini isə təsdiq edilməsi üçün müəyyən olunmuş qaydada təqdim edir, onların fəaliyyətinə nəzarəti təşkil edir və işinin əlaqələndirilməsini təmin edir;

- müəyyən edilmiş struktur, əmək haqqı fondu və işçilərin say həddi daxilində Nazirliyin mərkəzi aparatının, yerli və digər qurumlarının, habelə müvafiq məhkəmə aparatlarının strukturunu, ştat cədvəlini və ayrılmış büdcə təxsisatı daxilində onların xərclər smetasmı təsdiq edir;

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla Nazirliyin baş idarələrinin və idarələrinin rəislərini vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir;

- Nazirliyin aparatının işçilərini, yerli və digər orqanlarının rəhbərlərini vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir, həmçinin digər işçilərini vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir, onlar barəsində həvəsləndirmə və intizam tənbeh tədbirləri görür;

- Ədliyyə Akademiyasının rektorunun vəzifəyə təyin edilməsi üçün AR Prezidentinə təqdimat verir, rektorun təqdimatına əsasən Ədliyyə

Akademiyasının prorektorlarını vəzifəyə təyin edir;

- ədliyyə sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı təklifləri, qanun və digər normativ hüquqi aktların layihələrini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edir;

- qanunvericiliyə uyğun olaraq, icrası məcburi olan əmr və sərəncamlar verir, normativ hüquqi aktları təsdiq edir (imzalayır), onların icrasını təşkil edir və nəzarəti həyata keçirir;

- Nazirliyin vəzifəli şəxslərinin qanunvericiliyə zidd olan qərarlarını ləğv edir;

- Nazirliyi təmsil edir;

- Azərbaycan Respublikasının və xarici ölkələrin dövlət və digər qurumları ilə münasibətlərdə Nazirliyi təmsil edir, verilmiş səlahiyyətlər daxilində müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla hüquqi yardım haqqında müqavilələri imzalayır;

- Nazirliyin işçilərinin ümumi say tərkibi və strukturu barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinə təkliflər verir;

- öz səlahiyyətləri daxilində korrupsiyaya qarşı tədbirlər görür, maraqların toqquşması hallarının yaranması və vəzifəli şəxslərin maraqların toqquşması şəraitində vəzifələrini icra etmələrinin qarşısını alır;

- dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsaitin səmərəli xərclənməsini təmin edir;

- dövlət büdcəsindən ayrılmış vəsait və ştat sayı həddlərində müəyyən olunmuş qaydada tabeliyində olan qurumların yaradılması, yenidən təşkili və ləğv edilməsi barədə müvafiq qərarlar qəbul edir;

- dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin, büdcədən kənar xüsusi vəsaitlərin, o cümlədən xarici valyutanın sərəncamçısı olmaqla, maliyyə vəsaitini tabeliyindəki qurumlar arasında bölüşdürür, ayrılmış vəsaitlərin həddi nəzərə alınmaqla işçilərin vəzifə maaşlarına əlavələr, o cümlədən qulluq stajına, xüsusi rütbələrə və ixtisas dərəcələrinə görə əlavələrin, maddi yardım və mükafatların verilməsini təmin edir;

- ədliyyə orqanlarına işə qəbulun müsabiqə və şəffaflıq əsasında həyata keçirilməsi məsələsini həll edir;

- qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər səlahiyyətləri həyata keçirir.

Ədliyyə Nazirliyində nazirdən (sədr), nazir müavinlərindən, Naxçıvan

Muxtar Respublikasının ədliyyə nazirindən və Nazirliyin digər idarə rəhbərlərindən ibarət tərkibdə kollegiya yaradılır. Kollegiyanın tərkibi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilir. Kollegiya özünün müntəzəm iclaslarında Nazirliyin fəaliyyətinin əsas məsələlərini nəzərdən keçirir, Nazirliyin tabeliyində olan idarələrin və təşkilatların rəhbərlərinin məruzələrini və hesabatlarını dinləyir, məhkəmələrin işinin təşkili məsələlərinə dair Naxçıvan MR-in Ali Məhkəməsinin və digər birinci instansiya məhkəmələrinin sədrlərinin məruzələrini dinləyir, kadrların seçilməsi və tərbiyəsi məsələlərini nəzərdən keçirir, mühüm qanunvericilik aktlarının və normativ-hüquqi aktların, Nazirliyin əmr və təlimatlarının layihələrini, eləcə də qanunların sistemləşdirilməsi məsələlərini müzakirə edir. Kollegiyanın qərarı nazirin əmri ilə elan olunur və həyata keçirilir.

Nazirliyin kollegiyasının iclasları onun üzvlərinin yarıdan çoxu iştirak etdikdə səlahiyyətlidir. Nazirliyin kollegiyasının qərarları onun üzvlərinin sadə səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Nazirliyin kollegiyasının qərarı qəbul edilərkən səslər bərabər olarsa, Kollegiyanın sədrinin səsi həlledici hesab edilir. Kollegiyanın qərarları protokolla rəsmiləşdirilir və nazir tərəfindən təsdiq edilir. Kollegiyanın iclasları nazir tərəfindən mütəmadi olaraq çağırılır. Kollegiyanın iş qaydasmı nazir müəyyənləşdirir.

Nazirliyin kollegiyasının üzvləri və nazir arasında fikir ayrılığı yarandığı hallarda, nazir bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat verərək öz qərarını həyata keçirir. Nazirliyin kollegiyasının üzvləri şəxsi fikirlərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə çatdırıb bilərlər.

Kollegiyada müzakirə edilən məsələlər üzrə ədliyyə işçiləri üçün icrası məcburi olan qərarlar qəbul edilir. Kollegiyanın qərarlarının icrası üzrə əmrlər verilə bilər. Kollegiyanın iclaslarına, zəruri hallarda, digər icra hakimiyyəti orqanlarının və təşkilatların, habelə qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri dəvət edilə bilər.

Ədliyyə Nazirliyinin strukturu və işçilərin sayı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilir.

Ədliyyə Nazirliyinin strukturu nazir, nazir müavinləri, nazir müavini -Penitensiar xidmətin rəisi, Nax. MR Ədliyyə naziri daxil olmaqla rəhbərlikdən və aşağıda göstərilən Nazirliyin aparatından, habelə ədliyyə orqanları və təşkilatlardan ibarətdir.

Ədliyyə Nazirliyinin aparatı

Təşkilat - nəzarət baş idarəsi

Qanunvericilik baş idarəsi

Qeydiyyat və notariat baş idarəsi

İcra baş idarəsi

Bələdiyyələrlə iş mərkəzi (baş idarə səlahiyyətli)

Beynəlxalq əməkdaşlıq idarəsi

İnsan hüquqları və ictimaiyyətlə əlaqələr idarəsi

İstintaq idarəsi

Kadrlar idarəsi

Cəzaların icrasına nəzarət üzrə müfəttişlik (idarə səlahiyyətli)

Katiblik (idarə səlahiyyətli)

Maliyyə və təminat idarəsi

Ədliyyə Nazirliyinin strukturuna daxil olan ədliyyə orqanları və təşkilatlar

Penitensiar xidmət (baş idarə səlahiyyətli) Ədliyyə Akademiyası (baş idarə səlahiyyətli)

Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzi (baş idarə səlahiyyətli) Tibb baş idarəsi

Azərbaycan Respublikası Əhəlisinin Dövlət Reyestri Xidməti (idarə səlahiyyətli)

Regional şöbələr Yerli və digər qurumlar

Beləliklə, suala nəticə olaraq qeyd edirik ki, ölkəmizdə hüquq sisteminin müasirləşdirilməsi, məhkəmə-hüquq islahatlarının davam etdirilməsi ədliyyə orqanlarının və məhkəmələrin fəaliyyətinin son dövrün tələbləri səviyyəsində qurulmasını, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasını, vətəndaşların məhkəmələrə və ədliyyə orqanlarına müraciət imkanlarının asanlaşdırılmasını, regionlarda hüquq infrastrukturunun genişləndirilməsini, yeni nəsillə hüquqşünaslarının formalaşdırılmasını, cəza-icra siyasətinin humanistləşdirilməsini zəruri edir.

Sual 2.. Ədliyyə orqanlarında qulluqkeçmənin xüsusiyyətləri

Ədliyyə orqanlarında, idarələrində və təşkilatlarında, penitensiar xidmətdə qulluq keçmə (bundan sonra "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə") qaydaları və şərtləri, habelə bu orqanların işçilərinin hüquqi vəziyyətinin əsasları "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə tənzimlənir (26 may 2006-cı il, Qanun 26 iyul 2006-cı ildən qüvvəyə minmişdir). Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 17 avqust 2006-cı il tarixli Fərmanına əsasən, ədliyyə sistemində yüksək peşəkar kadr korpusunun formalaşdırılması, ədliyyə orqanları işçilərinin peşə təhsili və hazırlanması sisteminin təkmilləşdirilməsi, işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, ədliyyə orqanlarına qəbulun şəffaf prosedurlarla həyata keçirilməsi Ədliyyə Nazirliyinin birbaşa vəzifəsidir. "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 4.6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul edilmə ilə bağlı müsabiqənin və müsahibənin keçirilməsi qaydaları barədə Ədliyyə Nazirliyinin təklifləri AR Prezidentinə təqdim edilir və bu təkliflər əsasında ədliyyə orqanlarına qəbul qaydaları haqqında Əsasnamə təsdiq edilir. Adıçəkilən Qanunun 4.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul olunmaq üçün müraciət etmiş şəxslərin sənədlərinin yoxlanılması AR Prezidentinin 2001-ci il 3 sentyabr tarixli 568 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Dövlət orqanlarında dövlət qulluğuna qəbul edilən şəxsin dövlət qulluğunda işləməsinin mümkün olub-olmamasının qabaqcadan yoxlanılması qaydaları"na və AR Prezidentinin 2007-ci il tarixli 13 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqənin və müsahibənin keçirilməsi qaydaları haqqında" Əsasnaməyə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Ədliyyə orqanlarında qulluq - Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları sistemində daxil olan ədliyyə orqanlarının qanunvericilikdə nəzərdə tutulan fəaliyyət istiqamətləri üzrə səlahiyyətlərini həyata keçirən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət qulluğunun xüsusi növüdür. Ədliyyə orqanları işçilərinin qulluq keçməsi AR-in qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş ədliyyə orqanlarının fəaliyyət prinsiplərinə əsaslanır.

Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmənin hüquqi əsaslarını Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr, Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi, "İcrası haqqında", "Dövlət məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti haqqında", "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında", "Notariat haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunları və Azərbaycan Respublikasının digər normativ hüquqi aktları təşkil edir.

Ədliyyə orqanlarında qulluğa qəbul "Dövlət qulluğu haqqında" AR Qanununun vətəndaşların dövlət qulluğuna qəbul edilmək hüququna, qulluğa qəbulun müsabiqə və şəffaflıq əsasında həyata keçirilməsinə, dövlət qulluqçularının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə və dövlət qulluğunun digər prinsiplərinə aid müddəaları nəzərə alınmaqla "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanunu və AR-in digər qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir.

İrqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, sosial mənsəyindən, əmlak vəziyyətindən, yaşayış yerindən, əqidəsindən, həmkarlar ittifaqlarına və ya digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq müvafiq vəzifənin tələblərinə uyğun peşə hazırlıq malik olan və Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən AR vətəndaşlarının ədliyyə orqanlarında qulluq etmək hüququ vardır.

Ədliyyə orqanlarına aşağıdakı şəxslər qulluğa qəbul edilə bilməzlər:

- ikili vətəndaşlığı olan şəxslər;
- digər dövlətlər qarşısında öhdəlikləri olan şəxslər;
- din xadimləri;
- fəaliyyət qabiliyyətsizliyi və ya məhdud fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmə tərəfindən təsdiq edilmiş, tibbi rəyə əsasən fiziki və əqli qüsurlara görə ədliyyə orqanlarında işləməyə qadir olmayan şəxslər;
- cinayət törətdiyinə görə əvvəllər məhkum edilmiş, habelə barəsində cinayət işinin icraatına bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilmiş şəxslər;

- məhkəmə, prokurorluq, ədliyyə, digər hüquq-mühafizə və ya başqa dövlət orqanlarında əvvəllər yol verdiyi kobud nöqsanlara və ya qulluqla bir araya sığmayan hərəkətlərə görə bu orqanlardan xaric edilmiş şəxslər.

Qanunla müəyyən olunmuş müddətli həqiqi hərbi xidmət keçməmiş (qanuni əsaslarla müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququ olanlar və ya müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan azad edilənlər istisna olmaqla) çağırış yaşlı vətəndaşlar ədliyyə orqanlarında xüsusi rütbələr nəzərdə tutulmuş vəzifələrə qulluğa qəbul edilə bilməzlər.

Ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul olunmaq üçün müraciət etmiş və sənədləri qəbul edilmiş namizədlər aşkarlıq şəraitində şəffaflıq təmin edilməklə müsabiqə və müsahibədən keçirlər. Böyük (baş ədliyyə müşaviri, ədliyyə polkovniki və tibb xidməti polkovniki istisna olmaqla) və orta xüsusi rütbələr nəzərdə tutulan vəzifələrə şəxslər, bir qayda olaraq, müsabiqə əsasında qəbul edilirlər. Müsabiqə ixtisas imtahanından və söhbətdən ibarətdir. Hakim vəzifəsinə namizədlər üçün nəzərdə tutulmuş tədris kurslarını bitirmiş, lakin hakim vəzifəsinə təklif olunmamış şəxslər ədliyyə orqanlarına inzibati vəzifəyə qulluğa müsabiqəsiz qəbul edilirlər. Ali hüquqi təhsil tələb olunmayan böyük və orta xüsusi rütbələr nəzərdə tutulmuş vəzifələrə, həmçinin sıravı və kiçik rəis heyəti vəzifələrinə şəxslər müsabiqə əsasında qəbul edilirlər. Müsabiqənin və müsahibənin keçirilməsi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir.

İlk dəfə Ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul olunmaq üçün müsahibədən keçmiş namizədlər Ədliyyə Akademiyasının tədris elm müəssisəsində icbari təlimə cəlb edilirlər. Bu təlimi müvəffəqiyyətlə bitirmiş namizədlər ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul edilirlər.

Dövlət notariusu vəzifəsinə, tədris və məhkəmə ekspertizası idarələrinə qəbul qaydaları müvafiq qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir.

Ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbul ədliyyə naziri tərəfindən və ya onun müvafiq səlahiyyət verdiyi vəzifəli şəxslərin əmrləri ilə rəsmiləşdirilir və əmrin surəti imza etdirilməklə həmin gün işçiyə verilir.

İlk dəfə ədliyyə orqanlarına qəbul edilən şəxslər üçün, bir qayda olaraq, bir illik stajorluq müddəti müəyyən edilir. Stajorluq müddəti bitdikdən sonra stajor barəsində müsbət rəy olduğu halda onun altı aylıq sınaq müddəti ilə vəzifəyə təyin edilməsi məsələsi həll olunur. Sınaq müddəti başa çatdıqdan sonra attestasiyadan müvəffəqiyyətlə keçmiş işçi müvafiq vəzifəyə təyin olunmaqla ədliyyə orqanlarında daimi qulluğa qəbul edilir. Stajorluq müddəti bitdikdən sonra stajor barəsində müsbət rəy olmadıqda, o, sınaq müddəti ilə vəzifəyə təyin edilmir, sınaq müddətlərində attestasiyadan keçməmiş işçi isə daimi qulluğa qəbul edilmir.

Ədliyyə orqanlarında qulluğa qəbul zamanı rəhbər vəzifəyə təyin olunan, elmlər namizədi və ya elmlər doktoru elmi dərəcəsi olan, hakim vəzifəsinə namizədlər üçün nəzərdə tutulmuş tədris kurslarını bitirmiş, lakin hakim vəzifəsinə təklif olunmamış şəxslər üçün, habelə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda stajorluq və sınaq müddəti müəyyən edilmir. Ədliyyə orqanları işçisinin təcrübə, yenidən hazırlanma və ixtisasartırma keçməsi vaxtı, habelə stajorluq və sınaq müddətləri ədliyyə orqanlarında iş stajına hesablanır, qulluq illərinə görə əlavələr və pensiya təyin olunarkən nəzərə alınır.

Ədliyyə orqanlarının işçisi heç bir seçkili və ya digər təyinatlı vəzifələr tuta bilməz, elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətindən başqa heç bir sahibkarlıq, kommersiya və digər ödənişli fəaliyyətlə, həmçinin siyasi fəaliyyətlə məşğul ola və siyasi partiyalara üzv ola bilməz.

Ədliyyə orqanları işçilərinə aşağıdakıları etməyə qadağa edilir:

- "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" AR Qanununun 9-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş korrupsiya hüquqpozmaları və korrupsiyaya şərait yaradan hüquqpozmaları törətməyə;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallardan başqa dövlət orqanının və ya yerli özünüidarə orqanının işləri üzrə üçüncü şəxslərin vəkili olmağa;

- işdən və ya pensiyaya çıxdıqdan sonra AR-in qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş müddət ərzində öz qulluq fəaliyyətinə aid olan və dövlət sirri və ya qanunla mühafizə edilən digər sirr olan məsələlər barədə informasiyadan üçüncü şəxslərin xeyrinə istifadə etməyə;

- işlədiyi ədliyyə orqanı rəhbərinə bildirmədən xarici ölkənin vəsaiti hesabına xaricə getməyə;
- tətilərdə və dövlət orqanlarının işini pozan digər hərəkətlərdə iştirak etməyə;
- dini təbliğ etmək üçün ədliyyə işçisinin statusundan istifadə etməyə və ədliyyə orqanlarının tabeliyindəki obyektlərdə dini mərasimlərin keçirilməsinə rəsmi xarakter verməyə.

Xidməti vəzifələrinin nümunəvi icrasına, uzun müddətli qüsursuz fəaliyyətinə və digər xidmətlərinə görə ədliyyə orqanları işçisinə aşağıdakı həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq oluna bilər:

- təşəkkür;
- pul mükafatı;
- qiymətli hədiyyə ilə mükafatlandırma;
- əvvəllər verilmiş intizam tənbehinin vaxtından əvvəl götürülməsi;
- fəxri fərman ilə təltif edilmə;
- növbədənəknar və ya vaxtından əvvəl xüsusi rütbə verilməsi;
- fəxri döş nişanı ilə təltif edilmə;
- fəxri medalla təltif edilmə;
- digər həvəsləndirmə vasitələri ilə mükafatlandırma.

Ədliyyə orqanlarının işçiləri xüsusi xidmətlərinə görə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada AR-in orden və medalları və fəxri adları ilə təltif olunmaq üçün təqdim oluna bilərlər.

Həvəsləndirmə tədbirlərinin tətbiqi AR ədliyyə naziri və ya onun müvafiq səlahiyyətlər verdiyi vəzifəli şəxslər tərəfindən həyata keçirilir. Həvəsləndirmə tədbiri əmrlə rəsmiləşdirilir və əmr işçinin şəxsi işinə əlavə olunur (penitensiar və tibb xidmətlərinin əməkdaşları üçün həvəsləndirmə tədbirləri barədə qeydlər onların şəxsi işlərinin xidməti vəzifələrinə yazılır). Əmr verildikdən sonra 3 gün ərzində həmin şəxsə elan olunur.

Ədliyyə orqanları işçisinin məsuliyyəti

Ədliyyə orqanları işçisinin məsuliyyətə cəlb edilməsi, onun hüquqazidd hərəkətləri nəticəsində vurulmuş ziyanın ödənilməsi qaydası AR-in qanunvericiliyi ilə müəyyən edilir.

Ədliyyə orqanlarının işçisi "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 10 və 11-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş tələbləri pozduqda, yəni qanunla ona həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirmədikdə və ya ədliyyə orqanlarında qulluqla bir araya sığmayan fəaliyyətlə məşğul olduqda, habelə "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" AR Qanununun 5.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş maliyyə xarakterli tələblərə əməl etmədikdə və ya həmin Qanunun 9-cu maddəsində göstərilən hüquqpozmaları törətdikdə (onlar inzibati və ya cinayət məsuliyyəti yaratmadıqda) onun barəsində aşağıdakı intizam tənbehlərindən biri tətbiq oluna bilər:

- irad tutma;
- töhmət;
- şiddətli töhmət;
- tutduğu vəzifəyə tam uyğun olmaması barədə xəbərdarlıq;
- aşağı vəzifəyə keçirmə;
- xüsusi rütbənin bir pillə aşağı salınması;
- vəzifədən azad etmə (bu halda ədliyyə orqanlarının işçisi ədliyyə nazirinin və ya Naxçıvan Muxtar Respublikasının ədliyyə nazirinin əmri ilə sərəncamda ola bilər və həmin müddət ərzində şəxsin ədliyyə orqanlarından xaric edilməsinə əsaslar olmazsa o, ədliyyə orqanlarında işə təyin edilir);
- ədliyyə orqanlarından xaric etmə;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada xüsusi rütbədən məhrum edilməklə ədliyyə orqanlarından xaric etmə.

Ədliyyə orqanlarından xaric etmə intizam tənbehi nisbətən ağır cəza hesab edildiyindən, o yalnız vəzifələrin icrası zamanı kobud və ya mütəmadi olaraq yol verilmiş qanun pozuntulara və ya

"Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 11-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş ədliyyə orqanlarında qulluqla bir araya sığmayan hərəkətlərə görə tətbiq edilə bilər. Ən ağır intizam tənbehi hesab edilən xüsusi rütbədən məhrum edilməklə ədliyyə orqanlarından xaricetmə cəzası isə yalnız müstəsna hallarda, cinayət törətdiyinə görə ədliyyə orqanının işçisi barədə məhkəmənin ittiham hökmü qanuni qüvvəyə mindikdə tətbiq edilə bilər.

Ədliyyə orqanlarının işçisi intizam məsuliyyətinə cəlb edilərkən onun xidməti və şəxsi keyfiyyətləri, törədilən xətanın xarakteri, törədilməsi şəraiti və digər hallar nəzərə alınır.

Xidməti intizamı pozduğuna görə ədliyyə orqanları işçisinin xüsusi rütbəsi (ədliyyə sıravisi, tibb xidməti sıravisi, ədliyyə kiçik leytenantı, tibb xidməti kiçik leytenantı, III dərəcəli ədliyyə qulluqçusu və ali xüsusi rütbələr istisna olmaqla) bir pillə aşağı salına bilər.

Yuxarıda göstərilmiş intizam tənbehlərindən hər hansı biri tətbiq olunmadan, işçiyə şifahi və ya yazılı qaydada xəbərdarlıq edilə bilər. Xəbərdarlıq intizam tənbehi sayılmır.

İntizam tənbehlərinin tətbiqi ədliyyə naziri (Naxçıvan Muxtar Respublikasının ədliyyə naziri) və ya onun müvafiq səlahiyyətlər verdiyi vəzifəli şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

Yuxarıda sadalanan intizam tənbehinin tətbiqinə əsaslar olduqda ədliyyə orqanının rəhbəri tərəfindən araşdırma aparılır, işçidən yazılı izahat alınır. Zərurət olduqda ədliyyə orqanının rəhbəri xidməti yoxlama təyin edir. Xidməti yoxlamanın aparılması qaydası ədliyyə naziri (Naxçıvan Muxtar Respublikasının ədliyyə naziri) tərəfindən müəyyən edilir.

İntizam tənbehi onun verilməsinə əsaslar aşkar edildiyi gündən iki ay keçənədək verilə bilər. Ədliyyə orqanları işçisinin məzuniyyətdə, ezamiyyətdə olduğu, əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirdiyi, habelə barəsində xidməti yoxlama və ya cinayət işinin istintaqı aparıldığı vaxt həmin müddətə daxil edilmir. İntizam tənbehinin tətbiqinə əsas yaradan eyni bir əməl görə yalnız bir intizam tənbehi verilə bilər. İntizam tənbehinin tətbiqinə əsas yaradan əməl törədildiyi gündən bir il keçdikdən sonra ədliyyə orqanları işçisinə intizam tənbehi verilə bilməz.

İrad tutma, töhmət və şiddətli töhmət intizam tənbehi verildiyi gündən bir il müddətində qüvvədə olur.

Ədliyyə orqanları işçisinə hər hansı bir həvəsləndirmə tədbiri tətbiq etmək üçün əsas olduqda verilmiş intizam tənbehi vaxtından əvvəl götürülə bilər.

Ədliyyə orqanlarının işçisi intizam tənbehi tətbiq edilməsi barədə əmrdən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada yuxarı orqanın rəhbərinə və ya məhkəməyə şikayət verə bilər. Belə şikayətlərə yuxarı orqanın rəhbəri tərəfindən bir ay müddətində baxılmalı və nəticəsi barədə müvafiq qərar qəbul edilməlidir.

Ədliyyə orqanları işçilərinin vəzifələri

Ədliyyə orqanları işçiləri ədliyyə qurumlarının fəaliyyət istiqamətlərindən asılı olaraq aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməlidirlər:

- qanunvericiliyi və Ədliyyə Nazirliyinin (Naxçıvan Muxtar Respublikasında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi) qəbul etdiyi normativ hüquqi aktları həyata keçirmək;
- rəhbərlərin öz səlahiyyətləri hüdudunda verdikləri əmrləri, sərəncamları və göstərişləri yerinə yetirmək;
- başqa ədliyyə işçilərinin işini çətinləşdirən, yaxud ədliyyə orqanlarının nüfuzunu aşağı sala biləcək hərəkətlərə yol verməmək;
- vətəndaşların, müəssisə, idarə və təşkilatların müraciətlərinə vaxtında baxmaq və öz səlahiyyətləri hüdudunda onları qərəzsiz həll etmək;
- lazım gəldikdə öz ixtisası hüdudunda ədliyyə orqanının rəhbərinin göstərişi ilə əlavə iş görmək;
- dövlət sirrini və qanunla mühafizə edilən digər sirri həmişə, o cümlədən işdən çıxdıqdan və ya pensiyaya getdikdən sonra da saxlamaq;
- vəzifə borcunun yerinə yetirilməsi vaxtı daxil olan və vətəndaşların şəxsi və ailə həyatı, şəxsi və ləyaqəti ilə bağlı məlumatları gizli saxlamaqlı və qanunla nəzərdə tutulmuş hallar istisna edilməklə, belə məlumatların verilməsini tələb etməmək;

- qulluq etdiyi ədliyyə orqanının rəhbərinə hər il öz gəlirləri və əmlak vəziyyəti haqqında qanunveciliklə müəyyən edilmiş qaydada maliyyə xarakterli məlumatları təqdim etmək;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada müvəqqəti olaraq başqa yaşayış yerinə keçmək, başqa yerdə işləmək və ya başqa vəzifələri icra etmək;

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada öz fiziki və əqli qabiliyyətinin və ya tapşırılan funksiyaların icrasına yararlı olmasının müəyyən edilməsi üçün tibbi komissiyalarda müayinədən keçmək;

- etik davranış və intizam qaydalarına əməl etmək.

Ədliyyə orqanları işçilərinin əsas hüquqları

Ədliyyə orqanları işçiləri onların qarşısında duran yuxarıda sadalanan vəzifələri həyata keçirmək üçün aşağıdakı əsas hüquqlara malikdirlər:

- vəzifə borcunu yerinə yetirmək üçün dövlət orqanlarından, ictimai birliklərdən, müəssisə, idarə və təşkilatlardan müəyyən edilmiş qaydada zəruri informasiya və materiallar tələb etmək və almaq;

- ədliyyə orqanlarına işə götürmək və işdən azad etmək hüququna malik olan vəzifəli şəxsdən öz qulluq vəzifələrinin yazılı surətdə təsbit edilməsini və onların icrası üçün şərait yaradılması barədə müraciət etmək;

- əmək haqqı almaq;

- ixtisasının artması və qulluq vəzifələrinin yerinə yetirilməsinə münasibəti nəzərə alınmaqla qulluqda irəli çəkilmək və ya əmək haqqı məbləğinin artırılması iddiasında olmaq;

- elmi və yaradıcılıq fəaliyyəti ilə, habelə işlədiyi ədliyyə orqanı rəhbərinin icazəsi ilə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmaq;

- əmanətlərdən (depozitlərdən), qiymətli kağızlardan, rentadan və icarədən gəlir götürmək;

- öz şəxsi işinin bütün materialları ilə, şəxsi işə tikilməli olan rəylər və digər sənədlərlə tanış olmaq, habelə öz izahatlarının şəxsi işə əlavə edilməsini tələb etmək;

- müvafiq orqanlarda və məhkəmədə öz qanuni hüquqlarını və mənafeyini müdafiə etmək;

- həmkarlar ittifaqlarında birləşmək;

- işlədiyi ədliyyə orqanının rəhbərindən aldığı icrası məcburi olan göstəriş və ya tapşırığın qanuniliyi işçidə şübhə doğurursa, həmin göstərişin və ya tapşırığın ona yazılı şəkildə verilməsi barədə müraciət etmək;

- qanunvericilikdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa və bu, ədliyyə orqanları işçilərinin funksiyalarının icrası ilə bir araya sığmayan deyilsə, ictimai birliklərin üzvü olmaq;

- qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada dövlət vəsaiti hesabına təhsil almaq və müvafiq təlim keçmək, habelə təhsil məqsədi ilə məzuniyyət almaq;

- qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada məzuniyyətlər, özünün əlilliyi ilə əlaqədar pensiyalar və müavinətlər almaq.

Xüsusi rütbələrin verilməsi qaydası

Ədliyyə orqanları işçilərinə xüsusi rütbələrin verilməsi qaydası 26 may 2006-cı il tarixli "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 21-ci maddəsi ilə tənzimlənir. Həmin maddədə əks etdirilən müddəalara əsasən, xüsusi rütbələr fərdi qaydada, təhsili, olduqları xüsusi rütbədə qulluq müddəti və əmək stajı, tutduqları vəzifədə xüsusi rütbə hədləri, həmçinin qanunla nəzərdə tutulan digər şərtlər nəzərə alınmaqla verilir.

Ali, böyük və orta xüsusi rütbələr, bir qayda olaraq, ali hüquq təhsili olan işçilərə verilir. Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda digər ali təhsili olan ədliyyə işçilərinə həmin xüsusi rütbələr tutduqları vəzifəyə uyğun olaraq Ədliyyə Akademiyasının tədris elm müəssisəsində hüquqi biliklərə yiyələndikdən sonra verilir. Sırası və kiçik rəis heyəti vəzifələri üçün müəyyən edilmiş ilk xüsusi rütbələr Ədliyyə Nazirliyi

tərəfindən təsdiq edilmiş proqram üzrə xüsusi kursları, eləcə də orta və ya orta ixtisas təhsil müəssisələrini bitirmiş sınavı və kiçik rəis heyəti vəzifələrinə təyin edilən şəxslərə verilir.

Tutduqları vəzifəyə və ədliyyə orqanlarında stajına uyğun olaraq ədliyyə orqanlarının işçiləri üçün xüsusi rütbələr müəyyən edilir və hər bir xüsusi rütbədə olmaq üçün aşağıdakı müddətlər müəyyən olunur:

Ali xüsusi rütbələr

- həqiqi dövlət ədliyyə müşaviri;
- I dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, ədliyyə general-polkovniki;
 - II dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, ədliyyə general-leytenantı;
 - III dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri, ədliyyə general-mayoru;

Böyük xüsusi rütbələr

- baş ədliyyə müşaviri, ədliyyə polkovniki;
- ədliyyə müşaviri, ədliyyə polkovnik-leytenantı - 5 il;
- kiçik ədliyyə müşaviri, ədliyyə mayoru - 4 il;

Orta xüsusi rütbələr

- I dərəcəli ədliyyə qulluqçusu, ədliyyə kapitanı - 3 il;
 - II dərəcəli ədliyyə qulluqçusu, ədliyyə baş leytenantı - 3 il;
 - III dərəcəli ədliyyə qulluqçusu, ədliyyə leytenantı - 2 il.

Ali xüsusi rütbələrdə, habelə baş ədliyyə müşaviri, ədliyyə polkovniki, tibb xidməti polkovniki, ədliyyə baş giziri, tibb xidməti baş giziri, ədliyyə sınavisi və tibb xidməti sınavisi xüsusi rütbəsində olma müddəti müəyyən edilmir.

Ali xüsusi rütbələr AR Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 24-cü bəndinə uyğun olaraq AR Prezidenti tərəfindən verilir. Ədliyyə orqanlarının müvafiq vəzifələrinin və bu vəzifələrə uyğun xüsusi rütbələrin siyahısı AR Prezidenti tərəfindən təsdiq edilir. Digər xüsusi rütbələr ədliyyə nazirinin təsdiq etdiyi vəzifələrin və bu vəzifələrə uyğun xüsusi rütbələrin siyahısına uyğun olaraq ədliyyə işçilərinə verilir.

Ədliyyə orqanlarının işçilərinin xüsusi rütbələri AR DİN-in, AR MTN-in və AR DGK-nm işçilərinə və prokurorluq işçilərinə verilən xüsusi rütbələrə, penitensiar və tibb xidmətlərinin sınavı və rəis heyətinin xüsusi rütbələri AR-in Silahlı Qüvvələri hərbi qulluqçularının hərbi rütbələrinə bərabər tutulur.

Ədliyyə orqanları işçilərinin hüquqi və sosial müdafiəsi

Ədliyyə işçisi "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununda nəzərdə tutulmuş hallardan başqa, digər heç bir halda vəzifə səlahiyyətlərinin icrasından kənarlaşdırıla, ədliyyə orqanlarından xaric edilə və onun qulluq keçməsinə xitam verilə bilməz. Qanunla səlahiyyət verilmiş şəxslərdən başqa ədliyyə orqanları işçisinin qanuni fəaliyyətinə məhdudiyət qoyulması, təsir və müdaxilə edilməsi yolverilməzdir.

Penitensiar xidmətin əməkdaşları və onların ailə üzvləri barədə məlumatların məxfiliyinin qorunması üçün Ədliyyə Nazirliyinin qərarı ilə rabitə sorğu xidmətinə və ya digər məlumat-sorğu xidmətlərinə bu şəxslərin telefon nömrələri, yaşayış yeri barəsində və ya hər hansı digər məlumatların verilməsi müvəqqəti və ya daimi olaraq qadağan edilə bilər. Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının xidmət keçməsi haqqında məlumatlar yalnız penitensiar orqanının rəhbərinin icazəsi ilə verilə bilər.

Ədliyyə orqanları işçilərinin həyatı və sağlamlığı dövlət budcəsi vəsaiti hesabına "Məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları işçilərinin dövlət icbari şəxsi sığortası haqqında" AR Qanununa uyğun olaraq məcburi sığorta edilir.

Ədliyyə orqanlarının işçiləri (pensiyaya çıxmış işçilər də daxil olmaqla) və onların ailə üzvləri pulsuz dövlət tibb xidməti ilə təmin olunurlar. Ədliyyə orqanları işçilərinin müalicə olunmaları ilə əlaqədar ildə bir dəfə onlara iki aylıq əmək haqqı həcmində birdəfəlik müavinət verilir. Ədliyyə orqanlarının işçiləri hər il məzuniyyətə çıxarkən onlara iki aylıq əmək haqqı həcmində müavinət ödənilir.

Mənzil növbəsinə dayanmış ədliyyə orqanlarının işçisi xidməti fəaliyyət zamanı vəfat etdikdə onun ailəsinin mənzil almaq hüququ saxlanılır.

Xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar həlak olmuş (vəfat etmiş) və ya qulluğun davam etdirilməsinə imkan verməyən xəstəliyə tutulmuş, xəsarət (yaralanma, travma, kontuziya) almış və əmlakına zərər vurulmuş ədliyyə orqanlarının işçilərinə və ya onların ailə üzvlərinə birdəfəlik müavinətin verilməsi və maddi zərərin ödənilməsi "Məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları işçilərinin dövlət müdafiəsi haqqında" AR Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir. Başqa yerə daimi işə keçirilmiş ədliyyə orqanı işçisinin və onun ailə üzvlərinin yeni qulluq keçmə yerinə köçməsi pulu və birdəfəlik kompensasiya dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına Ədliyyə Nazirliyi (Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi) tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada ödənilir.

Penitensiar və tibb xidmətlərinin işçilərinə və məhkəmə icraçılarına Azərbaycan Respublikasının ərazisində ictimai nəqliyyatın bütün növlərindən (taksidən və şəhərlərarası nəqliyyatdan başqa) istifadə edilməsi ilə əlaqədar Ədliyyə Nazirliyi (Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi) tərəfindən müəyyən edilmiş miqdarda kompensasiya ödənilir.

Yaş həddinə çatanaqədər ədliyyə orqanlarında xüsusi rütbələr nəzərdə tutulmuş vəzifələrdə azı 25 il qulluq etmiş işçilər "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanununa uyğun olaraq pensiya hüququna malikdirlər və onların qulluq keçməsinə öz xahişləri ilə xitam verilə bilər.

Pensiyaya çıxması, struktur və ştat dəyişiklikləri, habelə "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 23.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda - xidməti vəzifələrin icrası ilə əlaqədar həlak olma (vəfat etmə) və ya qulluğun davam etdirilməsinə imkan verməyən xəstəliyə tutulma, xəsarət (yaralanma, travma, kontuziya) alma və əmlakına zərər vurulma hallarından başqa səhhəti və əlil olması ilə bağlı ədliyyə orqanlarında qulluq keçməsinə xitam verilmiş ədliyyə orqanlarının işçisinə vəzifə maaşının 6 misli məbləğində birdəfəlik müavinət verilir. Pensiyaya çıxması ilə əlaqədar verilmiş müavinətdən vergi tutulmur.

Ədliyyə orqanlarında qulluq etmiş şəxslərin, ədliyyə işçilərinin və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir. Ədliyyə orqanlarında 25 il qulluq etmiş, həmin orqanlarda qulluğunu davam etdirən ədliyyə orqanlarının işçisinə aylıq əmək haqqı ilə yanaşı, müvafiq qanunvericiliklə müəyyən edilmiş məbləğdə pensiya ödənilir.

Ədliyyə orqanlarının işçilərinə və onların ailə üzvlərinə tibbi xidmətin göstərilməsi AR Ədliyyə Nazirliyinin tibbi xidməti tərəfindən həyata keçirilir.

Ədliyyə orqanları işçilərinin əmək haqqı vəzifə maaşından, xüsusi rütbələrə, qulluq illərinə, elmi dərəcəyə görə əlavələrdən və qanunvericiliklə nəzərdə tutulan digər ödənişlərdən ibarətdir. Ədliyyə orqanları işçilərinin vəzifə maaşının məbləği Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən müəyyən edilir. Ədliyyə orqanlarının işçiləri üçün elmi dərəcəyə görə əlavələrin miqdarı AR NK tərəfindən müəyyən edilir.

Ədliyyə orqanlarının işçilərinə bu orqanlarda qulluq stajına görə AR daxili işlər orqanlarının əməkdaşlarına fasiləsiz xidmət illərinə görə ödənilən haqqının məbləğlərinə və hesablanması qaydasına uyğun olaraq əlavə haqq verilir.

Ədliyyə orqanları işçilərinin əməyinin ödənilməsi üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitlər hüdudunda işçilərə qulluqda fərqləndiklərinə, xüsusi əhəmiyyətli işləri keyfiyyətlə yerinə yetirdiklərinə görə AR Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən vəzifə maaşlarının 25 %-dən çox olmamaq şərti ilə əlavələr təyin edilə bilər. Ədliyyə orqanları bütün işçilərinin mükafatlandırılması məqsədi ilə hər il növbəti il üçün təsdiq olunan dövlət büdcəsində bu orqanlarda müəyyən olunmuş aylıq əmək haqqı fondunun (vəzifə maaşına əlavələr istisna olmaqla) 3 misli həcmində əlavə vəsaitlər nəzərdə tutulur.

Ədliyyə orqanları işçilərinin qulluq illərinin hesablanması və bununla əlaqədar onlara əlavə haqqının verilməsi qaydası AR NK-nm 29 may 2008-ci il tarixli 123 №-li qərarı ilə müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikasının normativ-hüquqi aktları ilə ədliyyə, digər hüquq-mühafizə və hərbi orqanlarında qulluq (xidmət) illərinin güzəştli şərtlərlə hesablanması göstərilən halları ədliyyə orqanlarında qulluq illərinə görə əlavələrin ödənilməsi üçün qulluq illərinin hesablanmasında nəzərə alınır.

Qulluq illərinə görə əlavə haqqının hesablanması və verilməsi qaydası da AR NK-nm 2008-ci il 29 may tarixli 123 №-li qərarı ilə təsdiq edilən "Ədliyyə orqanları işçilərinin qulluq illərinin hesablanması və bununla əlaqədar onlara əlavə haqqının verilməsi Qaydası" ilə tənzimlənir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq onu da qeyd edirik ki, AR Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmiş siyahıda göstərilən ədliyyə orqanları işçilərinin ayrı-ayrı kateqoriyalarına xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda xidməti silah saxlamaq, gəzdirmək və təyinatı üzrə tətbiq etmək hüququ verilir. Ədliyyə orqanlarında qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda istifadə olunan xidməti silahların, habelə penitensiar müəssisələrdə istifadə olunan xüsusi vasitələrin siyahısı və normaları AR NK tərəfindən müəyyən edilir.

Sual 3. Penitensiar xidmətin hüquqi vəziyyəti. Penitensiar xidmətdə qulluq keçmə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 09.01.1993-cü il tarixli "Məhkəmə qərarları icrası sisteminin yenidən təşkil edilməsi haqqında" Fərmanına əsasən Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin İslah İdarəsi tabeliyində olan bütün müəssisələr (istintaq təcridxanalarından başqa), Daxili Qoşunların tərkibində olan islah-əmək müəssisələrində mühafizə və nəzarət funksiyalarını həyata keçirən 7535 nömrəli batalyon və 6500 nömrəli alay, Bakı BPI-nin xüsusi müşayiət divizionu, rayon, şəhər, polis orqanlarının islah işləri müfəttişlikləri bütün ştat vahidləri və balanslarında olan əmlakla birlikdə Ədliyyə Nazirliyinin tərkibinə verilmiş və bunun üçün Məhkəmə Qərarlarının İcrası Baş İdarəsi (bundan sonra MQİBİ) yaradılmışdır. Bu İdarənin rəisi eyni zamanda ədliyyə nazirinin müavini hesab edilirdi. Bu fərmanla da MQİBİ-nin sırası və rəis heyətinə DİN-in statusu səviyyəsində ədliyyə polisi statusu verilmiş və onların rütbə və stajları saxlanılmışdır.

Azərbaycan Respublikasında hüquqi islahatların aparılması, məhkəmələrin - islah-əmək müəssisələrinin və istintaq təcridxanalarının işinin təkmilləşdirilməsi, qarışıq rejimli islah-əmək müəssisələrinin yaradılması, islah-əmək müəssisələrində və istintaq təcridxanalarında saxlanılma şəraitinin və tibbi xidmətin yaxşılaşdırılması, qanunvericilik, təşkilati və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədi ilə 9 oktyabr 1999-cu il tarixli Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı verilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin həmin tarixli digər Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasında vahid islah-əmək siyasətinin həyata keçirilməsi və istintaq təcridxanalarının fəaliyyətinin Avropa Şurasının standartlarına uyğunlaşdırılması məqsədi ilə DİN-in Bakı şəhərində yerləşən 2 saylı istintaq təcridxanaları bütün ştat vahidləri və balansında olan əmlakla birlikdə Ədliyyə Nazirliyinin tərkibinə verilmişdir.

MQİBİ-nin təşkilati fəaliyyəti, quruluşu, əsas fəaliyyət istiqamətləri (funksiyaları) Ədliyyə Nazirliyinin 62-1 nömrəli 01.03.93-cü il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş Əsasnamə ilə müəyyən edilmişdir.

Nəhayət, AR Prezidentinin 17 avqust 2006-cı il tarixli "Ədliyyə orqanlarının inkişafı haqqında" Fərmanı ilə MQİBİ-nin adı dəyişdirilmiş və o, Penitensiar xidmət (PX) adlandırılmışdır. Həmin Fərmanla Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılmışdır ki, regionlarda yeni penitensiar müəssisələrinin yaradılması məsələsini həll etsin, penitensiar xidmətin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, bu sahədə mövcud olan problemlərin aradan qaldırılması, məhkumların hüquqlarına riayət olunması, onların cəmiyyətə reintegrasiya olunması prosesinə kömək göstərilməsi, məhkəmə qərarlarının icrası işinin səmərəliliyinin artırılması üçün təsirli tədbirlər görsün.

"Penitensiare" - latın sözü olub, mənası Allah və cəmiyyət qarşısında günahların etirafı deməkdir. Cinayət əməlinin islah olunması üçün xüsusi cəzaçəkmə müəssisələrində azadlığın məhdudlaşdırılması məsələsi ilə bağlı hələ orta əsrlərdə Avropada - İngiltərə, İtaliya və s. ölkələrdə "pokoyaniye" - yəni günahı etiraf etmək üçün penitensiar adlanan evlər olub. Lakin bu həm də günahkarm cəzalandırılması məqsədi ilə deyil, onun pis əməlinin islah edilərək cəmiyyətə yararlı vətəndaş kimi qaytarılması məqsədi daşıyıb. Penitensiar - cəzaya, əsasən də cinayət cəzasına aiddir, cinayət əməlləri törətmiş şəxslərə islahedici təsir tədbirlərinin tətbiq edilməsindən ibarətdir. "Penitensiar" termini XVIII yüzilliyin sonunda - Amerika kvakerlərinin dini təriqətinin Pensilvaniya ştatında gəlmələrin vəsaitləri

hesabına həbsxana yaratdıqları vaxt yayılmışdır. Kvakərlərin əqidəsinə görə xarici aləmdən təcrid edilən cinayətkarlar həbsxana şəraitində öz vicdanı ilə üz-üzə gəlir və dinin köməyi ilə islah olunaraq öz tannısına qovuşur.

Ədliyyə orqanlarının inkişafı barədə ölkə prezidentinin Fərmanına uyğun olaraq Ədliyyə Nazirliyinin strukturuna daxil olan Məhkəmə Qərarlarının İcrası Baş İdarəsi Penitensiar Xidmət adlandırılmışdır, quruma ayrılmış əlavə ştat vahidlərindən səmərəli istifadə olunması üçün onun baş idarəsinin, tabeli qurumlarının yeni strukturu və ştat bölgüsü təsdiq edilmişdir.

PX Ədliyyə Nazirliyinin baş idarə səlahiyyətli müstəqil struktur qurumudur. PX fəaliyyətini insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarına hörmət, qanunçuluq və humanizm prinsipləri əsasında həyata keçirir.

Ədliyyə Nazirliyi PX-nin strukturuna aiddir:

1. Baş İdarənin mərkəzi aparatı.
2. Mühafizə alayı.
3. Əlahiddə müşayiət dəstəsi.
4. İntendant, təchizat, təminat bazası.
5. Səyyar mexaniki dəstə.
6. Avtonəqliyyat təsərrüfatı.
7. Cəzaçəkmə müəssisələri:
 - ümumi, ciddi, xüsusi rejimli müəssisələr;
 - həbsxana;
 - tərbiyə müəssisəsi;
 - müalicə müəssisələri.
8. İstintaq təcridxanaları.
9. Xüsusi müəssisələr.
10. "Cəmiyyət və cəza" jurnalının redaksiyası.
11. Səhiyyə İdarəsi:
 - poliklinika;
 - gigiyena-epidemioloji mərkəz;
 - hərbi-həkim komissiyası;
 - dərman bazası.
12. Hospital.
13. Xüsusi İnspeksiya.

PX-nin mərkəzi aparatının strukturu isə aşağıda göstərilənlərdən ibarətdir:

1. Ədliyyə nazirinin müavini, PX-nin rəisi.
2. Qərargah.
3. Kadrlar şöbəsi.
4. Katiblik.
5. Daxili təhqiqat bölməsi.
6. Tədris mərkəzi.
7. Hüquq bölməsi.
8. "Cəmiyyət və cəza" jurnalının redaksiyası.
9. PX rəisinin maliyyə və təsərrüfat işləri üzrə müavini.
10. PX rəisinin əməliyyat işləri üzrə müavini.
11. Əməliyyat şöbəsi.
12. Əməliyyat-axtarış bölməsi.
13. İslah işləri və sosial müdafiə şöbəsi.
14. Xüsusi komendantlıqların işinin təşkili şöbəsi.
15. PX rəisinin rejim-nəzarət üzrə müavini.
16. Rejim-nəzarət şöbəsi.
17. Xüsusi şöbə.
18. 6500 sayılı Mühafizə alayı.

19. Əlahiddə müşayiət taboru.

20. Rabitə və texniki təminat şöbəsi.

21. Avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri bölməsi.

PX-nin fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

1. azadlığın məhdudlaşdırılması, müəyyən müddətə və ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzalarının icrasını həyata keçirmək;

2. məhkumların islahı işini həyata keçirmək;

3. təqsirləndirilən şəxslərin və məhkumların mühafizəsini, onların müşayiətini həyata keçirir;

4. barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilmiş şəxslərin saxlanılmasını təmin edir;

5. əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirir;

6. penitensiar müəssisələrdə cəza çəkən şəxslərin reabilitasiyasına və sosial adaptasiyasına köməklik göstərir;

7. PX-də səlahiyyətləri daxilində mülki müdafiə, yangın təhlükəsizliyi və səfərbərlik işini təşkil edir;

8. hüquqi maarifləndirmə işində iştirak edir;

9. qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər istiqamətlərdə fəaliyyət göstərir.

PX fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun müvafiq vəzifələri yerinə yetirmək üçün hüquqlara malikdir.

PX baş idarədən və tabe qurumlardan ibarətdir. Baş idarə PX-in aparatıdır. PX-yə AR Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən Ədliyyə Nazirinin müavini - PX-in rəisi rəhbərlik edir.

PX-in rəis müavinləri Ədliyyə naziri tərəfindən vəzifəyə təyin edilir və vəzifədən azad edilir.

PX-də Ədliyyə naziri tərəfindən təsdiq edilmiş tərkibdə məşvərətçi orqan - Əməliyyat Şurası fəaliyyət göstərir.

Əməliyyat Şurasında PX-in fəaliyyətinin əsas istiqamətləri, icra intizamının vəziyyəti, kadr məsələləri, fəaliyyəti tənzimləyən normativ-hüquqi aktların layihələri müzakirə edilir, digər mühüm məsələlərə baxılır və müvafiq qərarlar qəbul edilir.

PX-in baş idarəsinin struktur qurumlarının funksiyaları, onların rəhbərlərinin və işçilərinin hüquq və vəzifələri PX-in rəisi tərəfindən təsdiq edilən vəzifə təlimatları ilə müəyyən edilir.

Penitensiar xidmətdə qulluq keçmənin xüsusiyyətləri

Penitensiar xidmətdə qulluğa qəbulun xüsusiyyətləri "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanununun 34-cü maddəsi ilə müəyyən edilir. Həmin maddəyə görə, penitensiar xidmətdə qulluğa könüllülük əsasında, şəxsi keyfiyyətlərinə, fiziki və peşə hazırlığına, sağlamlıq vəziyyətinə və təhsil səviyyəsinə görə bu xidmətdə qulluğa yararlı olan, habelə hərbi xidmət keçmiş və hərbi mükəlləfiyyətli (qadınlar istisna ol-maqla), yaşı 20-dən aşağı və bir qayda olaraq 30-dan yuxarı olmayan AR-in vətəndaşları qəbul olunurlar.

Penitensiar xidmətin işçiləri - Xüsusi rütbəsi olan əməkdaşlara, mülki işçilərə və hərbi qulluqçulara bölünür. Xüsusi rütbəsi olan əməkdaşlar (bundan sonra "əməkdaşlar") sırasıyla heyətdən, kiçik, orta, böyük və ali rəis heyətindən ibarətdir. Mülki işçilər dövlət qulluqçularından və dövlət qulluqçusu olmayan işçilərdən ibarətdirlər.

Penitensiar müəssisələrində mülki işçilərin tərkibinə imkan daxilində psixiatrlar, psixoloqlar, sosial işçilər, müəllimlər və texniki peşə təhsilli mütəxəssislər, bədən tərbiyəsi və idman üzrə təlimçilər daxil edilir.

Hərbi qulluqçular penitensiar müəssisələrin mühafizəsi və bu müəssisələrdə saxlanılan şəxslərin müşayiəti üçün təşkil edilmiş penitensiar xidmətin xüsusi bölmələrində xidmət keçirlər.

Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının və mülki işçilərinin qulluq keçmə qaydası və şərtləri "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında", "Dövlət qulluğu haqqında" AR Qanunları, AR Əmək Məcəlləsi və digər normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir. Hərbi qulluqçuların, o cümlədən müddətli həqiqi hərbi xidmət keçənlərin xidmət keçmə qaydaları isə "Hərbi xidmət haqqında", "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" AR qanunları, "Hərbi xidmət keçmə haqqında" Əsasnamə,

"Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin İntizam Nizamnaməsi" və digər normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

Penitensiar xidmətin ixtisaslı kadrlarla komplektləşdirilməsi və təliminin təşkili məqsədi ilə əməkdaşların peşə hazırlığı həyata keçirilir. Peşə hazırlığına ilkin hazırlıq, ixtisasartırma və yenidən hazırlıq daxildir. Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının xüsusi, döyüş və fiziki hazırlığı mütəmadi yoxlanılır. Xidmətin əməkdaşı qohumunun məhkum olunması barədə məlumatı ona məlum olduğu vaxt qulluq etdiyi orqanın rəhbərliyinə verməlidir. Penitensiar xidmətə qəbul edilmiş əməkdaşlar qulluq etdikləri müddətdə hərbi çağırışdan və hərbi toplanışdan azad olunur, hərbi mükəlləfiyyət qeydiyyatından çıxarılır və Ədliyyə Nazirliyində xüsusi qeydiyyatda götürülür.

Penitensiar xidmətin əməkdaşları üçün əmək haqqı və digər təminatlar saxlanılmaqla aşağıdakı məzuniyyət növləri müəyyən edilir: a) hər il verilən əsas məzuniyyət; b) xəstəliyə görə; c) qısamüddətli. Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının, həmçinin Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan digər məzuniyyətlərdən də istifadə etmək hüququ vardır. Əsas məzuniyyət 30 təqvim günü müddətində və təqvim ili ərzində müvafiq cədvələ uyğun olaraq verilir.

Məzuniyyəti keçirmə yerinə (ölkə daxilində) getmə və ya qayıtma vaxtı penitensiar xidmətin əməkdaşlarına verilən əsas və xəstəliyə görə məzuniyyətlərin müddətinə əlavə edilir və ödənilir. Məzuniyyətə gedən əməkdaşların ailə üzvlərindən birinə əsas məzuniyyəti keçirmə yerinə (ölkə daxilində) getmək və geri qayıtmaq üçün iki ildə bir dəfə yol haqqı ödənilir.

Penitensiar xidmətin əməkdaşlarına verilən təminatlar və pensiya təminatı

Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının təminat xərclərinə tutduğu vəzifəyə görə vəzifə maaşı, xüsusi rütbəyə və qulluq illərinə görə haqq, məharət dərəcəsinə görə verilən əlavə, ərzaq payı və ya ərzaq payı əvəzinə verilən pul kompensasiyası, digər müavinət və ödənişlər daxildir. Əməkdaşların vəzifə və xüsusi rütbəyə görə maaşlarının məbləği Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən, pul təminatının digər növlərinin ödənilməsi qaydaları isə qanunvericiliklə müəyyən edilir.

Əmək qabiliyyətinin müvəqqəti itirilməsinə görə verilən ödənişlər aşağıdakılar nəzərə alınmaqla ödənilir:

1) xidməti vəzifələrinin icrası zamanı alının iş xəsarətlə (yaralanma, travma, kontuziya), yaxud şikəstliklə əlaqədar penitensiar xidmətin əməkdaşlarının müalicədə olma müddətləri məhdudlaşdırılmır;

2) xidməti vəzifələrinin icrası zamanı vərəm xəstəliyinə tutulmuş əməkdaşların müalicədə olma müddəti on iki ayla məhdudlaşdırılır.

Penitensiar xidmət işçilərinin vəzifə maaşları penitensiar müəssisələrin növündən, AR NK tərəfindən müəyyən edilmiş işlərin (vəzifələrin) xüsusiyyətindən və ağırlığından asılı olaraq artırılır.

Penitensiar xidmətin əməkdaşları dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına imtiyazlı ödəmə şərti ilə ölkə daxilində sanatoriya-kurort müalicələrinə yollayış ala bilərlər.

Xidməti vəzifələrini icra edərkən həlak olan (vəfat edən) əməkdaşların dəfni dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına həyata keçirilir. Əməkdaşların dəfni zamanı şərəfinə göstərilən ehtiram qaydaları AR Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilir.

Penitensiar xidmətdə qulluq etmiş əməkdaşların və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanunu ilə müəyyən edilir. Penitensiar xidmətin əməkdaşlarının və onların ailə üzvlərinin pensiya təminatı AR Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

Sual 4. İcra məmurlarının vəzifələri və fəaliyyətinin təşkili

İcra məmurları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin, Ali Məhkəməsinin, apellyasiya məhkəmələrinin, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsinin, Ağır cinayətlər məhkəmələrinin, inzibati-iqtisadi məhkəmələrin, hərbi məhkəmələrin, rayon (şəhər) məhkəmələrinin (bundan sonra məhkəmələr) müəyyən olunmuş fəaliyyət qaydasmı təmin edir, habelə məhkəmələrin mülki, iqtisadi mübahisələrə dair və inzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarlarının, cinayət işləri üzrə azadlıqdan məhrumetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaların və qanunvericiliklə icrası icra məmurlarına həvalə edilmiş digər orqanların aktlarının icrasını həyata keçirirlər.

Ali hüquq təhsili olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları icra məmurları ola bilərlər.

AR Konstitusiyaya Məhkəməsinin, Ali Məhkəmənin və Nax.MR Ali Məhkəməsinin icra məmurları istisna olmaqla digər icra məmurlarının qulluğa qəbulu və qulluq keçməsi "Ədliyyə orqanlarında qulluq keçmə haqqında" AR Qanunu ilə tənzimlənir.

AR Konstitusiyaya Məhkəməsində və Nax.MR Ali Məhkəməsində icra məmurlarının qulluğa qəbulu və qulluq keçməsi dövlət qulluğu haqqında qanunvericiliklə tənzimlənir.

İcra məmurlarının xüsusi hazırlıq keçəndən sonra qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada xidməti silah və xüsusi vasitələr gəzdirmək, saxlamaq və istifadə etmək hüquqları vardır.

İcra məmurların həvalə olunmuş vəzifələrin həyata keçirilməsini Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi təmin edir.

İcra xidmətinə Azərbaycan Respublikasının Baş icra məmuru (İcra Baş İdarəsinin rəisi) rəhbərlik edir. İcra xidmətinin fəaliyyətinin əsasları qanunla müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsində, Ali Məhkəməsində, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsində icra məmurları müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri, Ali Məhkəməsinin sədri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsinin sədri, digər məhkəmələrin icra məmurları Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edirlər.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin, Ali Məhkəməsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin icra məmurları istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının baş icra məmuru vasitəsilə icra xidmətinin fəaliyyətinə təşkilati və metodik rəhbərliyi həyata keçirir.

İcra məmurları haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, "İcra məmurları haqqında" Qanundan və Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarından ibarətdir. Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə icra məmurları haqqında müəyyən olunmuş qaydalar "İcra məmurları haqqında" Qanunda nəzərdə tutulmuş qaydalardan fərqlənərsə, beynəlxalq müqavilələrin qaydaları tətbiq olunur.

"Məhkəmə nəzarətçiləri və məhkəmə icraçıları" haqqında AR Qanunu 28 dekabr 1999-cu ildə qəbul edilmiş, 18 iyun 2010-cu il tarixli AR Qanunu ilə adı və mətnində dəyişiklik edilərək "İcra məmurları" haqqında AR Qanunu adlandırılmışdır.

İcra məmuru icra ilə əlaqədar aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

- icraata daxil olmuş icra sənədlərinin vaxtında, tam və düzgün icra edilməsi üçün tədbirlər görür;

- icrada iştirak edən tərəflərə və onların nümayəndələrinə icra sənədləri ilə tanış olmağa, onlardan çıxarış etməyə və ya həmin sənədlərin surətini çıxarmağa imkan yaradır;

- icrada iştirak edən tərəflərin icraya dair ərizə və vəsatətlərinə müəyyən olunmuş müddətdə baxır, müvafiq qərar qəbul edir, onlardan şikayət vermək müddətini və qaydasmı izah edir;

- alimentin məhkəmənin qətnaməsində və ya aliment ödənilməsi barədə sazişdə göstərilən miqdarma uyğun olaraq qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada borcları müəyyən edir;

- icra xidməti və ya qurumunun rəhbərinin göstərişlərini yerinə yetirir.

İcra məmuru məhkəmələrin müəyyən olunmuş fəaliyyət qaydasının təmin edilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

- məhkəmədə hakimlərin, andlı iclasçıların, məhkəmə prosesinin digər iştirakçılarının və şahidlərin təhlükəsizliyini təmin edir;

- məhkəmənin fəaliyyəti ilə əlaqədar hakimlərin sərəncamlarını icra edir;

- məhkəmə və hakimin qərarı ilə təqsirləndirilən şəxs və digər şəxslər barəsində qanunda nəzərdə tutulmuş prosessual məcburiyyət tədbirlərini tətbiq edir;

- iş vaxtı məhkəmə binalarının, müşavirə otaqlarının və məhkəmə iclas zalının mühafizəsini təmin edir;

- məhkəmə iclas zalının iclasa hazırlığını yoxlayır, hakimin tapşırığı ilə cinayət işinin və maddi sübutların məhkəmə iclas zalına gətirilməsini və mühafizəsini təmin edir;

- həbsdə saxlanılan məhkumların müşayiət edilməsində, onların mühafizəsi və təhlükəsizliyi məsələlərində hərbişdirilmiş qurumlarla qarşılıqlı fəaliyyət göstərir;

- məhkəmənin ərazisində ictimai qaydaları təmin edir, qanun pozuntularının qarşısını alır, onları aradan qaldırır, nizam-intizamı pozanları aşkar edərək qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müvafiq tədbirlər görür;

- məhkəmə çağırışı, habelə məhkəmə qərarının icrası ilə əlaqədar gəlməkdən imtina edən şəxslərin məcburi qaydada gətirilməsini həyata keçirir;

- icra xidməti və ya qurumunun rəhbərinin göstərişlərini yerinə yetirir.

İcra məmurunun icra ilə əlaqədar aşağıdakı hüquqları vardır:

- öz səlahiyyətləri daxilində müəssisə, təşkilat, idarə və vətəndaşlardan icra ilə əlaqədar məlumat, arayış və izahat almaq;

- borclunun iş yerində icra sənədlərinin icrası vəziyyətini yoxlamaq;

- müəssisələrə, təşkilatlara, idarələrə və vətəndaşlara icra ilə əlaqədar konkret tapşırıqlar vermək;

- zəruri hallarda borcluya məxsus mənzilə və ya otağa daxil olmaq, orada baxış keçirmək və bütün saxlama yerlərini açmaq və baxmaq, habelə müvafiq məhkəmənin qərarına əsasən bu hərəkətləri borcluya məxsus digər şəxslərin tutduqları mənzil və otaqlarda da həyata keçirmək;

- əmlakı həbs qoymaq, əmlakı götürmək, saxlanmağa vermək və üzərinə həbs qoyulmuş əmlakı realizə etmək (qanuna əsasən icra sənədləri üzrə tələb yönəldilə bilməyən əmlak növlərindən başqa);

- tələbi borclunun hesabında olan pul vəsaitlərinə və digər qiymətli əşyalarına, banklarda və ya digər kredit təşkilatlarındakı əmanətlərinə yönəltmək;

- tələbi borclunun əmək haqqına, pensiyasına, təqaüdünə və sair gəlirlərinə yönəltmək;

- tələbi borclunun digər şəxslərdə olan pul məbləğinə və əmlakına yönəltmək;

- icra sənədlərində göstərilmiş predmetləri borcludan almaq və tələbkara vermək;

- icra üçün daxil olmuş sənəddə aydın olmayan məsələlər haqqında məhkəməyə, yaxud icra sənədini verən orqanlara müraciət etmək;

- borclunun yerinin, əmlakının, uşağının olduğu yerin müəyyən edilməsi üçün qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada tədbirlər görmək;

- icra hərəkətləri ilə əlaqədar vətəndaşları və vəzifəli şəxsləri çağırmaq;

- icra sənədlərində göstərilən digər tədbirləri həyata keçirmək;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda fiziki güc, xüsusi vasitə və xidməti silah tətbiq etmək.

İcra məmurlunun məhkəmələrin müəyyən olunmuş fəaliyyət qaydasının təmin edilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı *hüquqları* vardır:

- kömək üçün polis və təhlükəsizlik orqanlarının əməkdaşlarının , daxili qoşunların hərbi qulluqçularının dəvət olunması üçün icra qurumunun rəhbərinə müraciət etmək;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda fiziki güc, xüsusi vasitə və xidməti silah tətbiq etmək.

Cinayət işləri üzrə azadlıqdan məhrumetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaları icra edən icra məmurlarının vəzifə və hüquqları Azərbaycan Respublikasının cəza-icra qanunvericiliyi ilə tənzimlənir.

İcra məmurları onlara verilən hüquqlardan qanunauyğun istifadə etməyə və öz fəaliyyətlərində fiziki və hüquqi şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafeələrinin pozulmasına yol verməməyə borcludurlar.

İcra məmurlarının öz səlahiyyətləri hüddunda irəli sürdükləri tələblər Azərbaycan Respublikası ərazisində bütün fiziki və hüquqi şəxslər üçün məcburidir.

İcra məmurlarının öz vəzifəsini həyata keçirmək üçün tələb olunan məlumat, sənəd və onların surətləri ödənişsiz və müəyyən olunmuş vaxtda verilir.

İcra məmurlarının qanuni tələblərini yerinə yetirməyən, ona həvalə edilmiş vəzifələrin icrasına mane olan şəxslər qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

İcra məmurlarının qanunazidd hərəkətləri barədə yuxarı vəzifəli şəxsə və ya məhkəməyə şikayət verilə bilər. Yuxarı vəzifəli şəxsə məhkəmə icra məmurlarından şikayət vermə şikayət edən şəxsin məhkəməyə müraciət etməsi üçün maneə törətmir.

İcra məmurları öz hərəkətlərinə və törətdiyi hüquq pozuntularına görə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Müəssisə, təşkilat, idarə və vətəndaşlara məhkəmə icra məmurları tərəfindən vurulmuş ziyan Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada ödənilir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinin, Ali Məhkəməsinin və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin icra məmurları istisna olmaqla, icra məmurlarının fəaliyyətinə nəzarət Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

Məhkəmələrin mülki, iqtisadi mübahisələrə dair və inzibati xətlər haqqında işlər üzrə qərarlarının , cinayət işləri üzrə azadlıqdan məhrumetmə ilə əlaqədar olmayan cəzaların düzgün və vaxtında icra edilməsinə nəzarət icra qurumunun rəhbəri və hakim tərəfindən öz səlahiyyətləri daxilində həyata keçirilir.

Cinayət işləri üzrə azadlıqdan məhrum etmə ilə əlaqədar olmayan məhkəmə qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurlarının fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi ilə nizamlanır. AR CİM-in 23-27-ci maddələrində cərimə növündə cəzanm icrası, 28-33-cü maddələrində müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə növündə cəzanm icrası, 40-51-ci maddələrində isə islah işləri növündə cəzanm icrası məsələlərini nizamlamaq icra məmurlarına həvalə edilmişdir.

"İcra haqqında" AR Qanununa¹ əsasən Azərbaycan Respublikasında məhkəmə və digər orqanların qərarlarının məcburi icrası icra məmurları tərəfindən həyata keçirilir. Məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurlarının tələbləri Azərbaycan Respublikasının ərazisində bütün orqanlar, hüquqi şəxslər, onların vəzifəli şəxsləri və fiziki şəxslər üçün məcburidir.

"İcra haqqında" Qanunun 27.4-cü maddəsinə uyğun olaraq borclu fiziki şəxsin və uşağın axtarılması Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən aparılır. Həmin Qanunun 41-ci maddəsində isə göstərilib ki, icra hərəkətlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı icra məmurlarına maneçilik törədildikdə və ya onların həyat və sağlamlıqları üçün təhlükə yarandıqda, polis orqanları qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətlər daxilində icra məmurlarına kömək göstərməyə borcludurlar.

İcra məmurlarının əmək haqqı vəzifə maaşından, xüsusi rütbəyə (ixtisas dərəcəsinə) və xidmət illərinə görə verilən əlavə ödənişlərdən, həmçinin qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər ödənişlərdən ibarətdir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq qeyd edirik ki, icra məmurlarının fəaliyyəti məhkəmə qərarlarının vaxtında və tam icra olunmasının ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin və məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunun artırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

NƏTİCƏ

Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi ədliyyə sahəsində dövlət siyasətini təmin edən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır. Ədliyyə Nazirliyi, onun tabeliyində olan ərazi notariat və vətəndaşların vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı (VVADQ) orqanları, digər müəssisələri və təşkilatları Nazirliyin sistemini təşkil edir.

Mövzuda qeyd etdik ki, Ədliyyə Nazirliyi və onun orqanları hüquq-mühafizə orqanlarına köməklik göstərmək, birinci növbədə isə onların fəaliyyətinin hüquqi təminatı sahəsində bir çox funksiyaları yerinə yetirirlər. Dövlətin ictimai birliklərlə, fiziki və hüquqi şəxslərlə, vətəndaş hüquqlarının mühafizəsinə köməklik edən və əhaliyə hüquqi yardım göstərən təşkilatlarla münasibətlərinin nizamlanması sahəsində ədliyyə orqanları hüquq-mühafizə xarakterli bir sıra səlahiyyətləri həyata keçirirlər.

Biz sizinlə bu müəhazirədə Ədliyyə Nazirliyinin vəzifələrini, əsas funksiyalarını, quruluşunu və orqanlar sistemini öyrəndik. Bu biliklərin mənimsənilməsi sizə gələcəkdə digər hüquq fənlərinin, xüsusilə də "İnzibati hüquq", "Mülki proses", "Cinayət prosesi", "Cəza-icra hüququ" və "Bələdiyyə hüququ" fənlərinin öyrənilməsində köməklik göstərəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu yolunda inamla irəlilədiyi, ölkədə intensiv məhkəmə-hüquq islahatı aparıldığı şəraitdə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasında iştirak edən Ədliyyə Nazirliyinin də cəmiyyətdə rolu və əhəmiyyəti böyükdür və daima artmaqdadır.

Ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılmasını, müstəqil məhkəmə hakimiyyətinin bərqərar olunmasını təmin etmək məqsədilə Məhkəmə-Hüquq Şurası yaradılmış, Ədliyyə Nazirliyinin səlahiyyətləri genişləndirilmişdir.

Respublikamızda ilk dəfə olaraq formalaşmış bələdiyyələrlə işin aparılması və onlara metodoloji yardım göstərilməsi Ədliyyə Nazirliyinə həvalə edilmiş, ədalət mühakiməsinin beynəlxalq standartlara uyğun həyata keçirilməsi üçün Ədliyyə Nazirliyinin tərkibində məhkəmə nəzarətçiləri və məhkəmə icraçıları xidməti təsis edilmiş, istintaq təcridxanaları nazirliyin tərkibinə verilmiş, ədalət mühakiməsi əleyhinə olan bir sıra cinayətlər üzrə ibtidai istintaqın aparılması, hüquqi yardım haqqında dövlətimiz adından beynəlxalq müqavilələrin bağlanması, daşınmaz əmlakın dövlət reyestrinin aparılması və s. məsələlər Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılmışdır.